

METODINĖS REKOMENDACIJOS MOKYTOJAMS DĖL PRADINIO IR PAGRINDINIO LIETUVIŲ KALBOS UGDYMO PROGRAMŲ INDIVIDUALIZAVIMO MOKINIAMS, TURINTIEMS SPECIALIŲJŲ UGDYMO SI POREIKIŲ

Rekomendacijas rengė: Liuda Bartkuvienė, Sandra Šatienė, Audronė Vadakojienė

Pastabas ir pasiūlymus teikė: Daiva Binkienė, Irena Bujauskienė, Dalia Žičkienė

ĮVADAS

Rekomendacijos skirtos bendrojo ugdymo mokyklų ir mokyklų, skirtų specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams, mokytojams, ugdantiems lietuvių kalbos pagal individualizuotas pradinio ir pagrindinio ugdymo programas didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius sutrikusio intelekto mokinius. Šių rekomendacijų tikslas – padėti numatyti ugdymo turinio individualizavimo gaires, atsižvelgiant į mokinių individualius gebėjimus ir specialiuosius ugdymosi poreikius, vadovaujantis atnaujintomis lietuvių kalbos bendrosiomis programomis: *Lietuvių kalbos pradinio ugdymo bendraja programa (2016 m.)*, *Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo bendraja programa (2016 m.)*.

Rekomendacijose yra:

- nurodomi pagrindiniai tikslai ir uždaviniai, ugdant minėtus mokinius lietuvių kalbos (lietuvių kalbos ir literatūros);
- pateikiamas sutrikusio intelekto mokinių lietuvių kalbos gebėjimų ir ugdymo(si) sunkumų aprašas (žr. 1 lentelę). Tai orientacinio pobūdžio gebėjimų aprašas, kokių mokymosi pasiekimų gali tikėtis mokytojas, ugdydamas šiuos mokinius. Mokinio stiprybių ir galių žinojimas yra naudingas ir būtinas planuojant ugdymo turinį ir mokymo (si) veiklas, siekiant individualios kiekvieno mokinio pažangos įtraukiojo ugdymo aplinkoje. Ugdymo(si) sunkumų analizė padės mokytojams apeiti, kompensuoti šių mokinių „silpnąsias“ puses ir organizuoti ugdymą taip, kad mokinys pajustų individualią mokymosi pažangą, motyvaciją siekti žinių, kad būtų parenkami tinkami mokymo metodai ir būdai, nereikalaujama iš mokinio to, ko jis nepajėgus išmokyti;
- aprašoma rekomenduojama ugdymo turinio apimtis ir ugdymo(si) veiklos mokiniams, turintiems nežymų intelekto sutrikimą ir ugdomiems bendrosios paskirties mokykloje ar specialiosios paskirties mokykloje/klasėje (žr. 1 priedą);
- aprašoma rekomenduojama ugdymo turinio apimtis ir ugdymo(si) veiklos mokiniams, turintiems vidutinį intelekto sutrikimą, ugdomiems specialiosios paskirties mokykloje/klasėje ar bendrosios paskirties klasėje (žr. 2 priedą).

Rekomendacijose naudojamos sąvokos:

Intelektu sutrikimas – pasireiškiantis pažintinės veiklos, kalbinių, motorinių gebėjimų pažeidimais, taip pat adaptyvaus elgesio sutrikimu. Asmenims būdingas adaptyvaus elgesio sutrikimas bent keliuose iš nurodytų sričių: komunikacija, savitvarka, buities, socialiniai, sveikatos ir saugumo įgūdžiai, laisvalaikio leidimas, savireguliacija ir veiklos organizacija, akademinų žinių taikymas kasdieniame gyvenime.

Nežymus intelektu sutrikimas - IQ intervalas 50-69.

Vidutinis intelektu sutrikimas – IQ intervalas 35 - 49.

Žymus intelektu sutrikimas – IQ intervalas 20 – 34.

Labai žymus intelektu sutrikimas – IQ mažiau už 20.

Specialieji ugdymosi poreikiai– tai pagalbos ir paslaugų ugdymo procese reikmė, atsirandanti dėl išskirtinių asmens gabumų, įgimtų ar įgytų sutrikimų, nepalankių aplinkos veiksnių.

Individualizuota programa – programa, skiriama mokiniui, turinčiam didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių dėl intelektu sutrikimo ir siekiančiam individualių tikslų, nes bendrųjų programų tikslai yra nepasiekiami. Individualizuotos programos tikslas - užtikrinti individualų, atitinkantį kiekvieno mokinio gebėjimus ir specialiuosius ugdymosi poreikius, ugdymą, bendrųjų ir specialiųjų jo gebėjimų lavinimą mažiausiai varžančioje aplinkoje.

Švietimo pagalba – tai specialioji pedagoginė (logopedo, specialiojo pedagogo), psichologinė (psichologo), socialinė pedagoginė (socialinio pedagogo), specialioji (mokytojo padėjėjo) pagalba.

Specialioji pamoka – pamoka mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, skirta įgimtiems ar įgytiems sutrikimams kompensuoti, išskirtiniams asmens gabumams ugdyti.

Specialiosios pratybos – švietimo pagalbos teikimo forma mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, padedanti įveikti mokymosi sunkumus ir sutrikimus.

Ugdant sutrikusio intelektu mokinius svarbu:

- remtis mokinio galiomis, individualiais gebėjimais, geriausiai išsivysčiusiomis pažintinėmis funkcijomis;
- organizuoti praktinio pobūdžio ugdymą, mokymą per tiesioginį patyrimą;
- naudoti alternatyvius ugdymosi metodus ir būdus, parinkti specialiąsias mokymo priemones, padedančias siekti individualios mokinio pažangos;
- atsižvelgti į žinių pritaikomumą, funkcionalumą: ugdymo turinį sieti su gyvenimiškoms situacijoms, asmenine patirtimi, praktine nauda kasdieniniame gyvenime;
- sudaryti individualizuotas programas laikantis dažno išmokimų kartojimo, mokomosios medžiagos elementarumo (prieinamumo), individualizavimo principų;
- užtikrinti nuoseklų ir individualų ugdymą, atitinkantį mokinio poreikius, galimybes, pomėgius ir interesus;

- teikti švietimo pagalbą, atsižvelgiant į mokinio specialiuosius ugdymosi poreikius;
- padėti įveikti mokymosi sunkumus, kompensuoti įgimtus ar įgytus sutrikimus, lavinti išskirtinius mokinio gabumus specialiųjų pratybų ir specialiųjų pamokų metu;
- tobulinti bendravimo ir bendradarbiavimo mokyklos bendruomenėje (klasėje) įgūdžius ir plėtoti socialinius gebėjimus.

PASTABA. Individualizuodami bendrąsias programas mokytojai privalo atsižvelgti į mokinio esamus gebėjimus, specialiuosius ugdymosi poreikius, savarankiško darbo galimybes, interesus, todėl rekomendacijas pradinio ir pagrindinio ugdymo programų individualizavimui pateikiame kaip vientisą sistemą. Tokiu būdu mokytojas turės galimybę pasirinkti mokinio realius gebėjimus atitinkančią ugdymo turinio apimtį ir ugdymo(si) veiklas, nesiedamas su ugdymo metais (klase), tačiau pagal galimybes jas priderindamas prie bendro klasės ugdymo turinio.

MOKINIŲ PAŽANGOS IR PASIEKIMŲ VERTINIMAS.

Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimas yra neatsiejama mokymo ir mokymosi dalis. Vertinimas teikia mokytojui vertingą informaciją apie mokinio daromos pažangos ryšį su ugdymo programos efektyvumu ir įgalina priimti svarbius sprendimus apie individualizuotos programos turinio pakeitimus, tinkamų ugdymo metodų ir būdų, mokymo(si) strategijų parinkimą. Svarbus mokinio įtraukimas į vertinimo procesą, kai mokytojas ir mokinys kartu nuosekliai ir sistemingai aptaria individualią mokymosi pažangą, mokymosi pokyčius, analizuoja nesėkmių priežastis, numato tolesnius tobulėjimo žingsnius mokymosi pasiekimams gerinti. Tokiu būdu mokinys tampa aktyvus mokymosi proceso dalyvis, gebantis save įsivertinti, norintis atpažinti savo galias ir sunkumus. Sutrikusio intelekto mokiniai, ugdomi pagal individualizuotas programas, nesiekia patenkinamo pasiekimų lygio. Jų mokymosi pasiekimai vertinami pagal daromą pažangą, įsisavinant individualizuotos programos turinį, nelyginant su kitų mokinių pasiekimais. *Kiekvienas mokinys vertinamas pagal nustatytus, individualiai pritaikytus, pažangos ir pasiekimų vertinimo kriterijus.* Specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių, ugdomų pagal **pradinio ugdymo individualizuotą programą** padaryta arba nepadaryta pažanga fiksuojama įrašais „**p. p.**“ (padarė pažangą) arba „**n. p.**“ (nepadarė pažangos) pagal susitarimą mokykloje tam tikru periodiškumu (kas pusmetį, kas trimestrą). Formuojamasis vertinimas atliekamas nuolat ugdymo proceso metu, teikiant mokiniui informaciją (dažniausiai žodžiu, o prireikus ir raštu, t. y. parašant komentarą) apie jo mokymosi eigą, esamus pasiekimus ar nesėkmes, informuojant tėvus (globėjus, rūpintojus). Dėl mokinio, kuris mokosi pagal **pagrindinio ugdymo individualizuotą programą**, mokymosi pasiekimų vertinimo (būdų, periodiškumo) ir įforminimo susitariama mokykloje. Susitarimai priimami, atsižvelgiant į mokinio galias, specialiuosius ugdymosi poreikius, numatomą pažangą, tėvų (globėjų, rūpintojų) pageidavimus. Vertinimo būdus renkasi mokykla (vertinimo įrašai „įskaityta“, „neįskaityta“, aprašai, pažymiai ir kt.).

Vidutiniškai sutrikusio intelekto mokinių ugdymosi pasiekimai vertinami ideografiniu principu: įvertinamas mokinio raidos pokytis, išsiugdytų gebėjimų lygis, tačiau mokinio pažanga nelyginama su kitų tos pačios ugdymosi pakopos mokinių gebėjimų plėtra. Fiksuojama pažanga, kai

įgyjamos žinios ir gebėjimai, numatyti individualizuotoje programoje, kai mokinys tampa savarankiškesnis, labiau savimi pasitikintis, gebantis dalyvauti bendruomenės gyvenime.

Sutrikusio intelekto mokinių lietuvių kalbos gebėjimų ir ugdymo(si) sunkumų aprašas

1 lentelė

Sutrikimas	Gebėjimai	Ugdymo(si) sunkumai
<p>Nežymus intelekto sutrikimas</p>	<p>Mokiniai, turintys nežymų intelekto sutrikimą, dažniausiai geba reikšti savo mintis kalbinėmis priemonėmis, stengiasi kalbėti aiškiai, suprantamai ir pagal išgales taisyklingai. Supranta nesudėtingą verbalinę informaciją. Dalyvauja pokalbiuose, geba klausytis, klausti, atsakyti. Turi ribotą aktyvųjų ir pasyvųjų žodyną. Geba dalyvauti tikslingoje veikloje, kai užduotys atitinka jų gebėjimus.</p> <p>Skaitymo ir rašymo įgūdžių formavimosi dinamika labai individuali. Vieni mokiniai gali perskaityti ir parašyti diktuojant nesudėtingos garsinės skiemeninės struktūros žodžius, trumpus sakinius. Kiti mokiniai skaito nedidelės apimties tekstus įvairiu tempu, užrašo diktuojamą tekstą, skiria sakinio ribas, pritaiko nesudėtingas rašybos taisykles. Gana sėkmingai atlieka užduotis pagal pavyzdį (pvz.: įrašo nurodytas praleistas raides, pritaiko vieną rašybos taisyklę ir kt.). Pagal galimybes (savarankiškai arba padedant mokytojui) trumpai (keliais sakiniais) aprašo nuotykį, įvykį, žinomą asmenį, daiktą, gyvūną. Pagal modelį kuria nesudėtingos kompozicijos trumpus pasakojimus.</p> <p>Perskaitytą tekstą dažniausiai supranta elementariai ir paviršutiniškai. Pagal individualias suvokimo galimybes, geba atsakyti į nesudėtingus klausimus, susijusius su tiesiogiai įvardytais teksto elementais (pvz.: veiksmo vieta, laikas, veikėjai ir pan.), asmenine patirtimi. Lengviau atsako į uždaro tipo klausimus.</p> <p>Praktiškai (pagal modelius, analogijas ir pan.) išmoksta kalbos pažinimo dalykų, reikalingų komunikavimo gebėjimams ugdytis.</p>	<p>Mokinių, turinčių nežymų intelekto sutrikimą, kalba vystosi pavėluotai. Jie gana ilgai netaisyklingai taria garsus, keičia juos kitais, iškraipo žodžių struktūrą. Žodynas turtėja labai lėtai. Kalba dažniausiai nepakankamai gramatiškai taisyklinga: mokiniai painioja linksnius, tarpusavyje nederina kalbos dalių ir pan. Rišlioji kalba taip pat išplėtotą nepakankamai. Mokiniais sunku reikšti mintis, norus, apibūdinti daiktus, savarankiškai rišliai ir nuosekliai atpasakoti patirtus įspūdžius, girdėtus pasakojimus. Dažnai nesupranta siužetinių paveikslėlių ar jų serijų esmės, kuria nenuoseklų, stokojantį logiškumo pasakojimą.</p> <p>Mokiniais, turintiems nežymų intelekto sutrikimą, būdingas pažintinių procesų neišlavėjimas, todėl poreikis pažinti supantį pasaulį menkesnis.</p> <p>Dėl pirmos pažinimo grandies – suvokimo – sutrikimo, šiems mokiniais būdingas lėtesnis veiklos tempas (pvz.: reikia daugiau laiko pateiktos mokomosios medžiagos suvokimui). Jie sunkiai diferencijuoja esmę, nesupranta ryšio tarp atskirųjų, veikėjų, įvykių. Mokomąją medžiagą suvokia siaurai (pvz.: klausydami tekstą „negirdi“ svarbios supratimui informacijos) ir nepakankamai aktyviai, todėl jos suvokimo galimybės menkesnės (pvz.: negeba įsiziūrėti, savarankiškai stebėti). Vėluoja ir silpnai lavėja gebėjimas sieti suvokinį su žodžiu (sąvoka).</p> <p>Mąstymo – veiksminio, vaizdinio, o ypač sąvokinio – raida atsilieka nuo įprastos raidos ir formuojasi specifiskai. Sutrikusios visos mąstymo operacijos – analizė, sintezė, lyginimas, klasifikavimas, apibendrinimas, abstrahavimas.</p>

		<p>Mokiniai patiria sunkumų mokydami skaityti ir rašyti. Sunkiai sekasi atlikti garsinę žodžių analizę, rašant išlaikyti vientisą žodžių struktūrą, skirti sakinio (kartais ir žodžių) ribas, pritaikyti rašybos taisykles. Minčių raiška raštu apsunkinta. Skaitymo įgūdžiai formuojasi lėtai: mokiniams sunku jungti raides į skiemenis, skiemenis į žodžius. Pramokę skaityti, jie praleidžia raides arba skaito nesamas, sujungia žodžio pradžią ir pabaigą, praleisdami vidurinį skiemenį, suklydę nepasitaiso. Net aukštesniųjų klasių mokinių skaitymo technika išlavėjusi nepakankamai: trūksta sklandumo, raiškumo, skaito be intonacijos. Skaitymo sąmoningumas nepakankamas. Mokiniams sudėtinga išskirti tekste prasmines dalis, nusakyti pagrindinę mintį, paaiškinti kūrinio veikėjų poelgių motyvus, priežastis, perkeltinės reikšmės posakius, priežasties – pasekmės ryšius. Operavimas apibendrinančiomis sąvokomis nepakankamas, nesupranta sąvokų reikšmių, tik mechaniškai išmoksta jų apibūdinimus.</p> <p>Menkai išlavėjusi savireguliacija ir savikontrolė. Šie mokiniai pradeda darbą spontaniškai, neapgalvotai, neišklause instrukcijos, nesupratę užduoties atlikimo tikslo, t. y. be orientacinio etapo, kuris būtinas kryptingai veiklai.</p>
Vidutinis intelekto sutrikimas	<p>Mokinių, turinčių vidutinį intelekto sutrikimą, komunikavimo galimybės yra labai skirtingos. Jos priklauso nuo individualių galimybių ir gebėjimų bei sutrikimo laipsnio. Dauguma vidutinį intelekto sutrikimą turinčių mokinių supranta nesudėtingą verbalinę informaciją, suvokia elementarias pokalbio taisykles. Supranta savo ir kito žmogaus intonacijas, emocijas. Dalinai suvokia tinkamo elgesio reikalavimus, laikosi šių reikalavimų atliekant bendrą veiklą. Geba išreikšti savo norus kalbinėmis ir nekalbinėmis priemonėmis. Supranta girdimą kalbą, siekia vartoti kalboje aplinkos daiktų, reiškinių, veiksmų bei ypatybių pavadinimus. Kalbėjimo aiškumas ir taisyklingumas, garsų tarimo kokybė priklauso nuo individualių mokinio galimybių.</p>	<p>Mokiniai, turintys vidutinį intelekto sutrikimą, dažniausiai turi sutrikimų kompleksą, kurį sudarantys sutrikimų deriniai gali būti labai skirtingi ir lemti labai įvairų elgesį, emocijas, kognityvinių procesų išlavėjimo lygį. Sutrikusio intelekto mokiniams būdingi savireguliacijos sutrikimai, menka savikontrolė. Daugeliu atvejų pasireiškia tiek kalbinės, tiek smulkiosios ir/ar bendrosios motorikos sutrikimai.</p> <p>Kiekvieno mokinio komunikavimo sunkumai yra skirtingi, stebimi įvairaus laipsnio kalbos raidos sutrikimai. Šie mokiniai kalbėti pradeda vėliau, jų žodynas turtėja labai lėtai. Turi garsų tarimo trūkumų, keičia vienus garsus kitais, iškreipia žodžių struktūrinę sandarą. Kalba gramatiškai netaisyklinga. Rišioji kalba</p>

<p>Šie mokiniai išmoka naujų žodžių, jais išreiškia savo mintis, kaupia pasyvųjį ir aktyvųjį žodyną. Savarankiškai arba suaugusiam padedant geba pateikti elementariausių žinių apie save, artimą aplinką. Vienu, dviem žodžiais ar trumpais sakiniais atsako į klausimus apie patirtus įspūdžius, matytus įvykius. Nekalbantys mokiniai geba bendrauti mimika, garsažodžiais, gestais, naudojami alternatyvios komunikacijos priemonėmis. Sutelkia dėmesį į knygą, kompiuterio ekraną: varto puslapius, žiūri iliustracijas. Randa ir parodo puslapyje, kompiuterio ekrane esantį paveikslėlį, iliustracijų detales. Atpažįsta didžiąsias ir mažąsias raides, jas įvardija. Tik dalis mokinių geba iš žinomų raidžių perskaityti skiemenis, žodžius, sakinius ir trumpus tekstus. Domisi rašymo procesu. Rankomis geba atlikti įvairiausių veiksmus ir analizuoti daikto struktūrą. Brėžia linijas, apvedžioja duotas raides, rašo raidžių elementus, žodžius. Geba rašyti rašikliu sąsiuvinyje ir suprasti, ką ir kaip parašė. Kartais pavyksta suformuoti pradinis skaitymo ir rašymo įgūdžius. Minimaliai komunikuoja naudodamiesi IKT.</p>	<p>neišplėtota. Mokiniais sunku reikšti mintis, norus, apibūdinti daiktus, savarankiškai rišliai ir nuosekliai atpasakoti patirtus įspūdžius, girdėtus pasakojimus. Neišplėtota kalba mažina galimybes būti suprastiems, pranešti aplinkiniams, kad nesupranta gaunamos informacijos. Dažnai nesupranta vartojamų žodžių, žodinių instrukcijų.</p> <p>Vidutiniškai sutrikusio intelekto mokiniams trūksta menkų poreikių bendrauti. Bendravimo tikslai susiję su elementariu (biologiniu, saugumo) poreikių tenkinimu. Žymiai sutrikusios kalbos mokiniams būdingas visiškai nekalbėjimas arba bendravimas keliais garsažodžiais, kuriuos papildo gestai, mimika, alternatyvios komunikacijos priemonės.</p> <p>Daugeliu atvejų mokiniai patiria didelius skaitymo ir rašymo sunkumus. Dalis mokinių neišmoka skaityti ir rašyti. Jų veikla apsiriboja raidžių atpažinimu ar įvardijimu, rašymu pagal pavyzdį (kopijavimu). Dėl smulkiosios motorikos neišlavėjimo neparašo rašytinių raidžių.</p>
---	--

Turinio apimtis ir ugdymo(si) veiklos mokiniams, turintiems nežymų intelekto sutrikimą

Mokant lietuvių kalbos mokinius, turinčius nežymų intelekto sutrikimą, svarbu atsižvelgti į kalbinio ugdymo bendrąsias, didaktines ir vertybines nuostatas (Ambrukaitis, 2013). Bendrosiose nuostatose teigiama, kad ugdymas turi būti: orientuotas į mokinį; integralus, visybiškas (apimti ne tik žinias, gebėjimus, bet ir pojūčius, jausmus, vaizduotę); diferencijuotas ir individualizuotas (ugdymas organizuojamas atsižvelgiant į mokinių ugdymo(si) poreikius, individualizuojamas mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimas; kontekstualus (remiamasi mokinio asmenine patirtimi, kuriama kuo artimesnė kasdieniniam gyvenimui mokymosi aplinka); interpretacinis (mokiniai įtraukiami į aktyvią, kuriamąją veiklą); aktyvus (mokomasi veikiant praktiškai, leidžiama rinktis (veiklą, priemones)); patrauklus, teikiantis džiaugsmą (mokiniai patiria mokymosi sėkmę, atsižvelgiama į jų interesus, pomėgius). Didaktinės nuostatos susijusios su mokomuoju dalyku. Ugdant nežymiai sutrikusio intelekto mokinius svarbios šios nuostatos: mokymas remiasi aktyvia ir sąmoninga mokinių veikla; mokinių kalba ugdoma atsižvelgiant į jų individualias galimybes suvokti mokomąją medžiagą; ugdymo turinys moksliniu požiūriu turi būti teisingas, sistemingas ir prieinamas; dažnai taikomos vaizdinės priemonės; bendravimas (mokyti gimtosios kalbos kaip bendravimo priemonės, sudaryti optimalias bendravimo sąlygas pamokų metu); poveikiu mokinio raidai (siekiama kai kuriuos mokinio raidos trūkumus (tarties, žodyno, kalbos gramatinės sandaros, iš dalies mąstymo, atminties ir kt.) sušvelninti ar net ištaisyti); kompleksiskumas (gimtosios kalbos ugdymo siejimas su etnokultūros, dorinio ugdymo ir kitomis integruojamomis programomis, harmoningo santykio tarp įvairių kalbinės veiklos rūšių išlaikymas).

Vertybinės nuostatos skatina siekti mokinio dvasinės ir dorovinės, socialinės ir kultūrinės brandos. Jos formuojamos pokalbių, disputų, diskusijų metu, aptariant perskaitytus tekstus, matytus filmus, kuriant žaidybines situacijas, vaidinimus, organizuojant bendrą įvairaus pobūdžio veiklą, dalyvaujant ekskursijose, pažintinėse išvykose ir kt.

Tikslas. Atsižvelgiant į mokinio individualią kultūrinę, socialinę, kalbinę patirtį, poreikius, sutrikimo pobūdį ir galias, padėti jam ugdytis komunikavimo, kultūrinę ir bendrąsias kompetencijas, formuoti pilietinę ir tautinę savimonę, sudarant prielaidas mokiniui bręsti kaip asmenybei, įgyjant lietuvių kalbos gebėjimus, būtinus kiekvieno žmogaus asmeniniam ir visuomeniniam gyvenimui.

Uždaviniai. Sudaryti sąlygas, kad mokydamiesi lietuvių kalbos ir literatūros mokiniai:

1. vertintų klausymą, kalbėjimą, skaitymą ir rašymą kaip asmeniškai svarbią veiklą, teikiančią įvairių galimybių (bendravimo, informacijos gavimo, saviraiškos, malonumo ir kt.);
2. pagal galias tobulintų savo sakytinę ir rašytinę kalbą;
3. gebėtų sąmoningai skaityti ir suvokti įvairaus pobūdžio tekstus;
4. pagal galias tobulintų rašybos įgūdžius;

5. formuotąsi kalbos sistemos sampratą.

Koncentras	Turinio apimtis	Ugdymo(si) veiklos
	Klausymas (garsinio teksto suvokimas)	
1-2 klasės	<p>Klausymosi paskirties ir naudos supratimas.</p> <p>Įvairių kalbėtojų (bendraamžių ir suaugusiųjų, pažįstamų ir kt.) perteiktos nesudėtingos verbalinės informacijos išklausymas ir supratimas.</p> <p>Trumpos apimties, nesudėtingos tematikos grožinių ir negrožinių tekstų klausymasis ir supratimas.</p> <p>Išgirstos informacijos susiejimas su asmenine patirtimi.</p> <p>Dalyvavimas įvairiose komunikavimo situacijose, susijusiose su klausymu.</p>	<p>Elementarių klausymosi taisyklių išsiaiškinimas. Reakcija į klausimus, prašymus, suprantamus pajuokavimus. Įvairių garsų (gamtos, aplinkos, muzikos) ir tekstų, kurių temos ir turinys artimas mokinių patirčiai, klausymasis. Išgirstos informacijos siejimas su gyvenimiškąja patirtimi. Dalyvavimas (pagal galimybes) pokalbiuose, diskusijose. Žodinių instrukcijų vykdymas. Išgirstos informacijos perteikimas kitam asmeniui. Specialios klausymosi užduotys, kai ieškoma atsakymų į klausimus (pvz.: Kas kalba? Kam kalba? Kaip kalba? Ko siekia?)</p>
	Kalbėjimas (sakinio teksto kūrimas, minties reiškimas žodžiu)	
	<p>Kalbėjimo paskirties kaip bendravimo priemonės supratimas.</p> <p>Bendravimo (komunikavimo) priemonių naudojimas (kalbos, telefono, interneto, gestų, mimikos).</p> <p>Dalyvavimas įvairiose komunikavimo situacijose, laikantis mandagaus bendravimo taisyklių.</p> <p>Kalbėjimas taisyklingais sakiniais, tinkamai vartojant naujus žodžius ir posakius įprastose, pažįstamose situacijose, esant poreikiui, papildant neverbalinėmis priemonėmis (gestais, mimika).</p>	<p>Kalbinių situacijų sudarymas, kuriose kreipiamasi į pašnekovą, pasisveikinama, atsisveikinama, dėkojama, atsakoma į klausimus. Informacijos perteikimas kitam asmeniui. Pasakojimo kūrimas pagal pateiktus klausimus, įvairius paveikslėlius, remiantis asmenine patirtimi (stengiantis laikytis nuoseklumo). Taisyklingas (pagal galimybes) lietuvių kalbos garsų (balsių, dvibalsių, mišriųjų dvigarsių, kietųjų ir minkštųjų priebalsių) tarimas žodžiuose. Monologinės kalbos vartojimas ir dalyvavimas pokalbiuose. Įvairūs kalbėjimo raiškumo ugdymo pratimai (dalyvavimas žaidimuose, inscenizacijose ir kt.). Žodyno turtinimas naujais žodžiais ir posakiais. Paprasčiausių kalbėjimo strategijų naudojimas: mokėjimas pasakyti mintį kitais žodžiais (perfrazuoti), kalbą papildyti</p>

		mimika, gestais.
Skaitymas (skaitymo technika, teksto suvokimas)		
<p>Skaitymo naudos ir teikiamų galimybių supratimas. Įvairių sutartinių ženklų (kelio, prekių ženklai ir kt.) reikšmės ir svarbos žmogui žinojimas. Lietuvių kalbos garsų ir jų ženklų– raidžių atpažinimas. Garso ir raidės ryšio suvokimas. Didžiųjų ir mažųjų spausdintinių raidžių atpažinimas, įvardijimas. Pradinių skaitymo įgūdžių formavimas ir tobulinimas. Grožinių ir negrožinių tekstų (ar jų dalies), parinktų pagal mokinių skaitymo ir suvokimo galimybes, skaitymas ir aptarimas (žr. <i>Lietuvių kalbos pradinio ugdymo bendrosios programos</i> 23 puslapyje pateiktos privalomos literatūros sąrašą arba parinkti individualiai mokiniui pritaikytus tekstus). Literatūros pažinimo pradmenų suformavimas.</p>		<p>Apsilankymai bibliotekoje, susipažinimas su vaikiškais knygelėmis. Spausdintinių raidžių grafinio vaizdo įsiminimas įvairių praktinių veiklų metu (išlankstant iš vielos, dėlioiant iš pagaliukų, mozaikos detalių, rašant sniege, ant šviesos stalo, iliustruojant savo kūnu ir pan.). Supažindinimas su skaitymo higienos reikalavimais, pratinimasis jų laikytis. Skaitymo krypties nustatymas. Skaitymo mokymas mokiniui tinkamiausiu būdu (rekomenduotinas garsinis (fonologinis) skaitymo būdas, taip pat grupinis skaitymas). Orientavimosi knygoje įgūdžių formavimas. Skaitymo sąmoningumo įvertinimas (atsakymai į pateiktus klausimus, paveikslėlių atrinkimas, įvykių sekos pratęsimas, veikėjų išvardijimas, temos nusakymas, iliustravimas ir kt.). Mokymas atskirti eiliuotą ir neeiluotą kūrinį, rasti reikiamą informaciją tekste. IKT panaudojimas skaitymo įgūdžių formavimui.</p>
Rašymas (rašymo technika, teksto kūrimas)		
<p>Rašymo naudos ir teikiamų galimybių supratimas. Gebėjimas orientuotis rašymo sąsiuvinyje. Spausdintinės raidės atitiktis – rašytinės raidės suvokimas. Taisyklingas rašytinių lietuvių kalbos abėcėlės raidžių rašymas ir jungimas su kitomis raidėmis (pagal mokinių galimybes). Spausdintinio teksto (jo dalies) nurašymas rašytiniu šriftu. Teksto rinkimas kompiuteriu, telefono klaviatūra. Nesudėtingų žodžių (be priebalsių samplaikų) garsinė analizė. Raidžių diktantų rašymas. Rašybos įgūdžių formavimas ir tobulinimas.</p>		<p>Smulkiosios motorikos lavinimas (rankos pirštų ir riešo rengimas rašymui). Parengiamieji rašymo pratimai: akies – rankos koordinacijos lavinimas apvedžiojant ir spalvinant trafaretus, piešiant ornamentus, rašant raidžių elementus ir kt. Instrukcijų orientacijai sąsiuvinio lape vykdymas. Raidžių rašymas apvedžiojant, pagal pavyzdį, savarankiškai. Mokymas pasinaudoti atramine medžiaga (spausdintinių ir rašytinių raidžių kortele). Žodžių garsinės analizės pratybos, sukuriant įvairias žaidybines situacijas. Raidžių, skiemenų, žodžių,</p>

	<p>Pastaba. Mokytojas pasirenka rašybos temas pagal mokinio galimybes (žr. <i>Lietuvių kalbos pradinio ugdymo bendrosios programos</i> 24 puslapį). Sakinio skyrybos ženklų naudojimas. Mokymasis kurti tekstą raštu (remiantis paveikslėliais, atraminiais klausimais, padedant mokytojui). Trumpos apimties atpasakojimo rašymas pagal pateiktus klausimus arba planą. Pasirinkto objekto aprašymas (naudojantis atraminiais klausimais, padedant mokytojui). Pastaba. Jei mokinys negeba rašyti, tai tekstą, atpasakojimą, aprašymą kuria žodžiu ar naudodamas atraminę vaizdinę medžiagą.</p>	<p>sakinių rašymas iš klausos. Nurašymo pratimai. Teksto kūrimas pagal galimybes, naudojantis atramine medžiaga, mokytojo pagalba. IKT panaudojimas rašymo įgūdžiams tobulinti.</p>
Kalbos sandaros pažinimas		
	<p>Garsas. Lietuvių kalbos garsų - balsių, priebalsių, dvibalsių - žinojimas. Sąvokų garsas ir raidė supratimas. (Garsą tariame ir girdime, raidę rašome ir matome). Nesudėtingų žodžių (be priebalsių samplaikos, dviskiemenių, triskiemenių) garsinė analizė (pagal galimybes). Taisyklingas bendrinės kalbos garsų tarimas (pagal galimybes). Žodis. Žodžių, reiškiančių veiksmus, daiktų, jų požymių pavadinimus suvokimas. Veiksmų, daiktų įvardijimas, daiktų požymių nusakymas, naudojantis vaizdine medžiaga, konkrečiais daiktais. Žodžių skiemenavimas. Sakinys. Sakinių įvairovės suvokimas. Žodžių ryšių sakinyje apibūdinimas.</p>	<p>Eilėraščių, dainų, smulkiosios tautosakos kūrinių, pasakų be galo klausymasis. Garsų tarimo pratimai, siekiant taisyklingos tarties. Garsinės analizės pratybos (trumpų žodžių garsų seka iš eilės, pirmas ir paskutinis žodžio garsas). Balsių, priebalsių, dvibalsių žymėjimas žodžiuose, naudojantis atramine medžiaga. Žodžių žaidimai. Sakinių sudarymo ir išplėtimo pratimai. IKT panaudojimas kalbos sandaros pažinimo tobulinimui.</p>

	<p>Sakinių sudarymas žodžiu ir raštu pagal paveikslėlius.</p> <p>Tekstas. Teksto ir pavienių sakinių skyrimas. Sakinių sudarymas iš pateiktų žodžių. Trumpo teksto (3-5 sakinių) atkūrimas iš pateiktų sakinių. Teksto užvardinimas.</p> <p>Abstrakčiosios sąvokos ir raiška (nevarojant sąvokų). Pastaba. Mokytojas savo nuožiūra pasirenka, kurių gramatikos formų ir konstrukcijų, abstrakčių sąvokų (pačių sąvokų nevarojant) gali mokyti praktiškai, atsižvelgdamas į mokinio individualias galimybes (žr. <i>Lietuvių kalbos pradinio ugdymo bendrosios programos</i> 25-26 puslapius).</p>	
3-4 klasės	Klausymas (garsinio teksto suvokimas)	
	<p>Aktyvaus klausymosi ugdymas ir nesudėtingos verbalinės informacijos supratimas.</p> <p>Įvairių kalbėtojų (bendraamžių, suaugusiųjų, pažįstamų ir nepažįstamų žmonių) perteiktos informacijos supratimas.</p> <p>Įvairių tekstų (grožinių, negrožinių, girdimų tiesiogiai ir įrašytų naudojant įvairias informacijos ir komunikacijos priemones), susijusių su mokiniams pažįstamu kontekstu klausymasis ir aptarimas.</p> <p>Dalyvavimo pokalbyje taisyklių taikymas.</p> <p>Mandagumo posakių, frazių atpažinimas, tinkama reakcija į juos.</p>	<p>Aktyvaus klausymosi gebėjimų ugdymas (dėmesio sukaupimas, perklausimas, informacijos pakartojimas, perteikimas kitam asmeniui ir pan.). Atsakymai į pateiktus klausimus, susijusius su išgirsta informacija, garsinio teksto suvokimu. Darbas poroje (dalyvavimas pokalbyje nurodyta tema).</p>
	Kalbėjimas (sakinio teksto kūrimas, minties reiškimas žodžiu)	
<p>Kalbėjimo paskirtis ir teikiamos galimybės (bendravimas, informacijos gavimas ir perteikimas, savo minčių, jausmų raiška).</p>	<p>Dalyvavimas kalbinėse situacijose, atsižvelgiant į adresatą ir komunikavimo situaciją (teikiant pagalbą). Monologinės ir</p>	

	<p>Monologinės ir dialoginės kalbos naudojimas. Kalbėjimo etiketo, mandagaus bendravimo susitarimų laikymasis. Gebėjimas kalbant atsižvelgti į įvairius adresatus: bendraamžius, vyresnius, pažįstamus ir nepažįstamus. Trumpo sakinio teksto (pasakojimo, aprašymo) kūrimas, bandant laikytis kūrimo reikalavimų.</p>	<p>dialoginės kalbos lyginimas. Kalbos etiketo taisyklių išsiaiškinimas. Dalyvavimas vaidybinėse situacijose, žaidimuose. Naudojimas informacinėmis komunikacinėmis technologijomis. Tikslus nesudėtingos informacijos perdavimas nurodytam asmeniui. Nuomonės išsakymas, atsižvelgiant į kalbinę situaciją. Pasakojimo, aprašymo kūrimas (mokytojui padedant), panaudojant siužetinius paveikslėlius, siužetinių paveikslėlių serijas, aprašomų objektų nuotraukas, konkrečius daiktus ir pan. Taisyklingos tarties ir sakinių intonavimo pratybos.</p>
Skaitymas (skaitymo technika, teksto suvokimas)		
	<p>Skaitymo prasmės ir svarbos žmogui suvokimas. Skaitymo įgūdžių tobulinimas (atsižvelgiant į mokinio skaitymo įgūdžių išlavėjimo situaciją). Grožinių ir negrožinių tekstų (ar jų dalies), informacinių ir įvairialypės informacijos tekstų, parinktų pagal mokinių skaitymo ir suvokimo galimybes, skaitymas ir aptarimas (žr. <i>Lietuvių kalbos pradinio ugdymo bendrosios programos</i> 46 puslapyje pateiktos privalomos literatūros sąrašą arba parinkti individualiai mokiniui pritaikytus tekstus). Teksto temos ir pagrindinės minties suvokimas. Literatūros pažinimas (grožinio ir negrožinio teksto ypatumų, poezijos ir prozos kūrinių skyrimas). Poreikio skaityti ugdymas.</p>	<p>Pavyzdžių pateikimas, kodėl žmogui svarbus skaitymas. Rėmimasis mokinio gyvenimiškąja patirtimi (pavyzdžiai iš asmeninės patirties). Skaitymo įgūdžių lavinimas mokiniui tinkamiausiu būdu. Tiesiogiai pateiktos informacijos radimas tekste. Skaitymo sąmoningumo įvertinimas žodiniiais ir rašytiniais (pagal mokinio galimybes) būdais. Poezijos ir prozos kūrinių skyrimas, Grožinių ir negrožinių tekstų lyginimas (padedant mokytojui). IKT panaudojimas skaitymo įgūdžių tobulinimui, mokymosi motyvacijos skatinimui. Lankymasis bibliotekoje (skaitytojo ugdymas). Pasirinktos knygelės pristatymas (padedant mokytojui).</p>
Rašymas (rašymo technika, teksto kūrimas)		
	<p>Rašymo svarbos (žmogui, visuomenei) supratimas. Spausdintinio teksto (eilėraščio, prozos kūrinių dalies) nurašymas rašytiniu šriftu. Skyrybos ženklų sakinio gale (taško, klaustuko, šauktuko)</p>	<p>Nurašymo pratimai. Žodžių, sakinių rašymas iš klausos, sakinių ribų skyrimas. Kreipinio atpažinimas sakiniuose, jo skyryba pagal pavyzdžius. Praleistų raidžių, žodžių įrašymo pratimai. Pasakojimo, informacinio teksto, laiško, aprašymo kūrimas</p>

	<p>naudojimas. Kreipinio skyrimas. Autoriaus ir veikėjo žodžiai, jų skyrimas. Kablelio prieš jungtukus kad, o, bet, tačiau rašymas. Rašybos įgūdžių tobulinimas, atsižvelgiant į mokinio rašytinės kalbos išlavėjimo lygį. Pastaba. Gali būti kartojamos 1-2 klasės koncentro rašybos temos (jei mokinys neįsisavino ar įsisavino silpnai) ir prijungiami 3-4 klasės koncentro kai kurie rašybos atvejai (žr. <i>Lietuvių kalbos pradinio ugdymo bendrosios programos</i> 47 puslapį). Pasakojimo kūrimas pagal pa(si)rinktą atraminę medžiagą (pvz.: pagal paveikslėlių seriją, pagal pateiktą pradžią ir pabaigą, pagal sudarytą planą). Informacinio teksto (kvietimo, sveikinimo ar kt.) rašymas pagal duotą pavyzdį nurodytam adresatui. Trumpo (kelių sakinių) laiško rašymas pagal duotą schemą. Pasirinkto objekto aprašymas (naudojantis įvairiais pojūčiais objekto savybėms nustatyti) bent iš dalies laikantis aprašymo struktūros.</p>	<p>pagal galimybes, naudojantis atramine medžiaga, mokytojo pagalba. IKT panaudojimas rašymo įgūdžiams tobulinti.</p>
Kalbos sandaros pažinimas		
	<p>Garsas. Lietuvių kalbos garsų - balsių, priebalsių, dvigarsių (dvibalsių, mišriųjų dvigarsių) - taisyklingas užrašymas. Žodžių garsinės analizės (pagal mokinio galimybes) atlikimas. Taisyklinga tartis (pagal galimybes). Žodis. Reikšminių žodžio dalių - šaknies, galūnės, priesagos, priešdėlio – skyrimas. Žodžių, sudarytų iš šaknies ir galūnės, skirstymas reikšminėmis žodžio dalimis, žymėjimas sutartiniais ženklais. Priešdėlinių ir priesaginių žodžių daryba pagal pavyzdį.</p>	<p>Deklamuojamų ar skaitomų tekstų, liaudies dainų klausymasis. Taisyklingos tarties pratimai (pagal mokinio galimybes). Balsių, priebalsių, dvigarsių (dvibalsių, mišriųjų dvigarsių) žymėjimas, įrašymas žodžiuose, naudojantis atramine medžiaga. Žodžių darybos pratimai pagal analogiją. Sakinių intonavimo pratimai. Pasakojamojo teksto, aprašymo struktūrinės schemos sudarymas ir naudojimas. Samprotavimo elementų provokavimas mokinių kalboje, pateikiant klausimą kodėl? (Pvz.: Kodėl reikia išmokti skaityti? Kodėl tu sportuoji?)</p>

	<p>Kalbos dalių - veiksmažodžio, daiktavardžio, būdvardžio - skyrimas.</p> <p>Prieveiksmių rašyba pagal pavyzdį.</p> <p>Susipažinimas su panašios reikšmės ir priešingos reikšmės žodžiais (sinonimais ir antonimais).</p> <p>Sakinys.</p> <p>Sakinių sudarymas pagal sakymo tikslą.</p> <p>Sakinio veiksnys ir tarinys, žymėjimas sutartiniais ženklais.</p> <p>Mokėjimas suprasti ir naudoti neišplėstinį ir išplėstinį sakinį.</p> <p>Tekstas.</p> <p>Pasakojamojo teksto sandaros suvokimas.</p> <p>Gebėjimas aprašyti gyvūnus, daiktus.</p> <p>Gebėjimas naudoti samprotavimo elementus kalboje.</p> <p>Abstrakčiosios sąvokos ir raiška (nevarojant sąvokų).</p> <p>Pastaba. Mokytojas savo nuožiūra pasirenka, kurių gramatikos formų ir konstrukcijų, abstrakčių sąvokų (pačių sąvokų nevarojant) gali mokyti praktiškai, atsižvelgdamas į mokinio individualias galimybes (žr. <i>Lietuvių kalbos pradinio ugdymo bendrosios programos</i> 49 puslapį).</p>	
<p>5-6 klasės</p>	<p>Kalbėjimas ir klausymas</p>	
	<p>Klausymosi taisyklės.</p> <p>Aiškus ir taisyklingas kalbėjimas (pagal galimybes).</p> <p>Kalbėjimo situacijos – viešoji ir asmeninė erdvė, tikslai ir adresatas – suaugusieji, bendraamžiai.</p> <p>Tinkamo žodyno parinkimas.</p> <p>Bendravimo telefonu taisyklės.</p>	<p>Klausymosi taisyklių sudarymas ir priėmimas (mokytojui padedant) ir mokymasis jų laikytis.</p> <p>Aktyvus skaitomo teksto klausymasis. Mokymasis išlaikyti dėmesį, sekti skaitomą tekstą.</p> <p>Kalbėjimo aiškumo pratybos. Taisyklingos tarties ugdymo veiklos.</p> <p>Tinkamas kalbėjimas pagal nurodytas situacijas.</p> <p>Tinkamo bendravimo telefonu pratybos.</p> <p>Vaidmeniniai žaidimai, inscenizavimas.</p> <p>IKT panaudojimas klausymo įgūdžiams tobulinti.</p>

	<p style="text-align: center;">Skaitymas ir tekstų kūrimas (žodžiu ir raštu)</p> <p>Skaitymas balsu: skaitymo girdimumas, tempas, intonacija. Atidusis skaitymas. Instrukcijos, taisyklės, apibrėžimai ir kt. Ieškomasis skaitymas. Instrukcijos, taisyklės, apibrėžimai ir kt. Tikslingas televizijos ir radijo laidų žiūrėjimas ir klausymasis. Teksto suvokimo ir kūrimo pagrindai. Teksto struktūra. Teksto tema ir pagrindinė mintis. Rašymo strategijos. Tekstų tipai. Pasakojimo samprata. Įvykis, vieta, laikas, pasakotojas. Pasakojimo nuoseklumas. Aprašymo samprata. Daiktų, gyvūnų, žmonių, aplinkos aprašymas. Samprotavimas. Priežastis ir pasekmė.</p>	<p>Skaitymo balsu pratybos. Sakinio ribų nusakymas, bandymas intonuoti. Teksto iliustracijų aptarimas, siejant su tekstiniais motyvais. Negrožinių tekstų – laikraščių antraščių, reklamų ir kt. – skaitymas. Svarbios ir nesvarbios informacijos skyrimas tekste. Matytos įdomios televizijos laidos pristatymas. Informacijos perteikimas savais žodžiais (perfrazavimas). Naudojimosi/vartojimo instrukcijų, prekių etikečių, tvarkaraščių skaitymas. Savo nuomonės išreiškimas ir pagrindimas, padedant mokytojui. Teksto ribų (teksto pradžia – teksto pabaiga) skyrimas. Teksto pavadinimo siejimas su teksto turiniu. Bandymas nusakyti teksto temą, pagal galimybes – teksto pagrindinę mintį. Tekstų tipų – pasakojimo, aprašymo, pagal galimybes samprotavimo – skyrimas. Elementarios teksto analizės pratybos (nusakoma pasakojimo vieta, laikas, įvardijamas pasakotojas, pagrindiniai veikėjai). Pasakojimas apie įvykį, laikantis nuoseklumo principo pagal mokytojo pateiktus klausimus, su(si)darytą planą, atraminius žodžius, paveikslėlių seriją. Teksto kūrimas pagal pateiktą trafaretą (pvz.: tekstas su trūkstamais žodžiais, duota pradžia arba pabaiga, trinarės struktūros laikymasis ir kt.) Informacijos rinkimas gyvūno, daikto, aplinkos aprašymui, siekiant pažinti objektus kuo visapusiškiau (visais galimais pojūčiais), siejant su gyvenimiškąja patirtimi, aplinkos</p>
--	---	---

		<p>stebėjimu. IKT panaudojimas skaitymo įgūdžių tobulinimui.</p>
	Kalba kaip socialinis ir kultūrinis reiškinys	
	<p>Kalba kaip bendravimo priemonė. Sinonimai ir antonimai. Senieji ir naujieji žodžiai. Taisyklingos kalbos vartojimas (įprastose, žinomose situacijose). Kalbos kilmė. Žodžių vartojimas perkeltine reikšme. Bendrinė kalba ir tarmės. Kalba kaip pasaulio pažinimo būdas. Vardai ir pavardės. Vietovardžiai.</p>	<p>Kalbos paskirties ir vartojimo pavyzdžiai, remiantis asmenine, kitų žmonių patirtimi. Kalbų įvairovės pavyzdžiai, jų klasifikacijos pateikimas. Tiesioginės informacijos nurodytame tekste radimas. Darbas su žodynais (spausdintiniais, elektroniniais). Žodyno paskirties supratimas, reikiamo žodžio radimas, perskaitant jo paaiškinimą. Taisyklingas žodžių vartojimas, neteiktinų žodžių pakeitimas vartotinais (mokytojui padedant). Žodžių žaidimai. Kartojimo prasmės suvokimas, grįžtant prie mokymosi objektų, temų, išmuktų taisyklių, pakartojant taisyklių taikymo būdus, naudojantis atramine medžiaga.</p> <p>Bendrinės kalbos ir tarmių palyginimas (pagal galimybes). Tarminių tekstų klausymasis, kalbėjimas savo krašto tarme. Vietovardžių, vardų ir pavardžių rašymo pratybos, laikantis rašybos taisyklių (remtis pavyzdžiais iš artimos, vėliau – tolimesnės aplinkos).</p>
	Fonetika, kirčiavimas ir rašyba	
	<p>Kalbos padargai, jų funkcijos. Kalbos garsai. Balso lavinimo pratybos. Garsas ir raidė. Balsiai. Ilgieji ir trumpieji balsiai. Dvibalsiai. Jų tarimas ir rašyba. Skiemuo. Ilgieji ir trumpieji skiemenys. Žodžio kėlimas. Kirčiuoti ir nekirčiuoti skiemenys. Kirčio svarba. Priebalsiai. Kietieji ir minkštieji priebalsiai. Jų tarimas. Minkštumo ženklas, jo rašyba (pagal galimybes). Priebalsio j tarimas ir rašyba lietuviškuose žodžiuose. Skardieji ir duslieji priebalsiai. Jų tarimas. Priebalsių</p>	<p>Raidės ir garso santykio analizė. Aiškus garsų tarimas (pagal galimybes). Ilgųjų ir trumpųjų balsių tarimo, diferencijavimo pratybos. Balsių radimo žodžiuose ir žymėjimo pratimai. Žodžių skiemenavimas ir mokymasis kelti į kitą eilutę. Kirčiuoto skiemens nustatymas, bandant kiekvieną žodžio skiemenį ištarti stipriau ir nustatyti, kuris iš jų yra kirčiuotas. Taisyklingos rašybos mokymas(is), trūkstumų raidžių įrašymas žodyje. Taisyklingas priebalsių tarimas, elementarių priebalsių supanašėjimo atvejų analizė. Atraminės balsių, priebalsių,</p>

	supanašėjimas (nesudėtingų atvejų analizė).	dvibalsių, mišriųjų dvigarsių lentelės pasirengimas, mokymasis ja naudotis. Taisyklingos tarties ir rašybos pratimai. Fonetinio žodžių nagrinėjimo pratybos (pagal galimybes). IKT panaudojimas rašybos įgūdžių tobulinimui.
Žodžių sandara ir rašyba		
	<p>Žodžių sandara, jos žymėjimas. Šaknis – pagrindinė reikšminė žodžių dalis. Kamienas ir galūnė. Galūnės skyrimo pratybos. Priešdėlis. Priesaga. Paprastieji žodžiai ir dariniai. Darybinė žodžio reikšmė. Giminiški žodžiai. Dažniausiai vartojami įsidėmėtinos rašybos žodžiai, jų rašyba.</p>	<p>Žodžių sandaros aiškinimasis naudojant reikšminių žodžio dalių korteles. Žodžių sandaros atkūrimas iš sukarpytų dalių (praktiškai). Žodžių lyginimas, sudarymas pagal schemas, lenteles. Spalvinio kodo panaudojimas (šaknis giminiškuose žodžiuose žymima ta pačia spalva). Žodžių darybos pratimai pagal pavyzdį. Reikšminių žodžio dalių skyrimas ir žymėjimas sutartiniais ženklais. IKT panaudojimas žodžių sandaros mokymui.</p>
Kalbos dalys ir jų santykiai sakinyje		
	<p>Kalbos dalių sistema. Daiktavardis. Daiktavardžio reikšmė. Bendriniai ir tikriniai daiktavardžiai. Daiktavardžio gramatiniai požymiai. Linksniai. Prielinksniai. Būdvardis. Būdvardžio reikšmė, gramatiniai požymiai, derinimas su daiktavardžiu. Jungtukas. Taisyklingas linksnų vartojimas. Veiksmazodis. Veiksmazodžio laikai. Asmenuotės. Veiksmazodžio asmenavimas (remiantis atramine medžiaga). Sangražiniai veiksmazodžiai.</p>	<p>Suvokimo, kad kiekvienas žodis yra kalbos dalis, formavimas. Klausimų kėlimas žodžiams. Kalbos dalių atpažinimas sakiniuose. Kalbos dalių klasifikavimo pratimai, gramatinių požymių nurodymas (pagal galimybes). Pratimų su linksnų derinimo užduotimis atlikimas, naudojantis pavyzdžiais, lentelėmis. Bendrinių ir tikrinių daiktavardžių vardijimas, pasinaudojant asmenine patirtimi. Linksniaavimo pratybos (pagal galimybes savarankiškai arba naudojantis atramine medžiaga, mokytojui padedant). Žodžių kaitymo pratimai. Didaktiniai žaidimai. Atraminės medžiagos naudojimas (paveikslėliai, linksnų ir asmenų lentelės, kalbos dalių klausimai ir kt.). Mokymas linksniuoti, papildant linksnų klausimus atraminiais žodžiais (pvz.: Kas? (Stovi, guli, sėdi...) Ko? (Nematau, negirdžiu,</p>

		<p>nenoriu ...) Kuo? (Džiaugiuosi, didžiuojuosi...) ir pan.) Konkrečių veiksmy demonstravimas ir įvardijimas (mokantis veiksmažodžio). Klausimų kėlimas veiksmažodžiams ir laiko formų suvokimas. Mokymas asmenuoti veiksmažodžius. Asmenavimo pratybos. Sangražinio veiksmažodžio vartojimas, pasinaudojant asmenine patirtimi. IKT panaudojimas kalbos dalių mokymui.</p>
Sintaksė ir skyryba		
	<p>Sakinys ir jo rūšys. Sakinio gramatinis centras. Skyrybos ženklai sakinio gale. Žodžių junginio samprata. Žodžių junginio pagrindinis ir priklausomasis žodis (praktinis supažindinimas). Vienarūšės sakinio dalys. Vientisinis sakiny. Pagrindinės sakinio dalys. Antrininkės sakinio dalys (pagal galimybes). Elementarūs kreipinio skyrybos atvejai. Tiesioginės kalbos skyryba (paprasti atvejai, pagal galimybes).</p>	<p>Klausimų kėlimas žodžiams (savarankiškai arba teikiant pagalbą). Gramatinio centro radimas. Antrininkių sakinio dalių svarbos sakinyje suvokimas. Sakinių išplėtimo pratimai, remiantis atramine medžiaga. Žodžių, kurie atsako į tą patį klausimą sakinyje, radimas ir skyrimas kableliais. Kreipinio funkcijos išsiaiškinimas, kreipiantis į klasės draugus, suaugusius. Tiesioginės kalbos skyrybos analizavimas (autorius, veikėjo žodžių skyrimas), pratimai, skyrybos atvejų vaizdavimas grafiškai. IKT panaudojimas sintaksės ir skyrybos mokymui.</p>
Literatūrinis ugdymas		
	<p>Šiame konkrete formuojamas literatūros kaip išmonės, vaizduojamojo pasaulio sąlygiškumo suvokimas. Skaitymas siejamas su mokinių turima patirtimi, suvokimo gebėjimais. Skaitomos, klausomos liaudies ir literatūrinės pasakos, mitai, padavimai, sakmės. Grožinio teksto analizei parenkami nesudėtingi grožinės literatūros tekstai ar jų ištraukos, susijusios su pirmąja knyga, tautiniu atgimimu ir t.t. Pirminis susipažinimas su kūrinio ir teksto suvokimas. Meninio teksto (ar jo dalies) skaitymas. Pasidalijimas įspūdžiais klausimų pagalba. Nežinomų žodžių ir prasmų aiškinimasis. Autoriaus ir pasakotojo sąvokų aptarimas.</p>	

	<p style="text-align: center;">Kūrinio analizė ir interpretacija.</p> <p>Pokalbis apie kūrinio nuotaiką. Nežinomų ar nesuprantamų žodžių išsiaiškinimas. Prozos kūrinų (jų dalies) skaitymas. Mokymasis rasti atsakymus į klausimus pagal raktinius žodžius. Klausimų formulavimas. Mokymasis nusakyti, kas svarbu kūrinyje, kur ir kada vyksta veiksmas. Veikėjų žodžių radimas ir perskaitymas. Mokymasis apibūdinti veikėjus, juos palyginti (pagal galimybes). Mokymasis atpasakoti perskaitytą tekstą, naudojantis teksto planu.</p>	
	<p style="text-align: center;">Kūrinio vertinimas, apibendrinimas, baigiamieji ir kūrybiniai darbai.</p> <p>Mokymasis pagal pateiktas schemas, lenteles aptarti kūrinį: trumpai perpasakoti siužetą, įvardyti veikėjus, rasti raktinius žodžius, nusakančius kūrinio laiką ir vietą. Iliustracijų aptarimas, siejant su kūrinio turiniu. Perskaityto kūrinio iliustravimas (pagal galimybes). IKT panaudojimas (kūrinio ekranizacijos stebėjimas, įrašų klausymasis ir kt.)</p>	
	<p style="text-align: center;">Literatūrinio ugdymo turinys.</p> <p>Mokytojas savo nuožiūra, atsižvelgdamas į mokinių gebėjimus, parenka kūrinius arba jų ištraukas (žr. „<i>Lietuvių kalbos ir literatūros PUBP(2016)</i>“ psl.22-24).</p>	
<p>7-8 klasės</p>	<p>Kalbėjimas ir klausymas</p>	
	<p>Bendravimas grupėje, gebėjimas klausytis ir bendrauti, pateikti savo teiginius, reikšti savo nuomonę. Kalbėjimo aiškumas, suprantamas tempas ir garsumas (pagal galimybes), tinkamas tonas. Tikslingas prieštaravimas. Pokalbio telefonu etika. Pristatymo situacija. Tinkamas žodynas, kalbėjimo tempas, kontaktas su auditorija, dėmesio išlaikymas, gestai, veido mimika (pagal galimybes).</p>	<p>Vaidmeniniai žaidimai, paisant bendravimo taisyklių. Įsitraukimas į bendrą veiklą. Dalyvavimas įvairaus pobūdžio pokalbiuose, klausymasis, savo nuomonės reiškimas. Mokymasis kalbėti tinkamu tempu, pasirinkti tinkamą toną, įsiklausyti į pašnekovą, išlaukti savo eilės, tęsti pokalbį. <i>Jei mokiniui sunku kalbėti garsiai ir viešai, šias užduotis atlieka individualiai su mokytoju.</i> Kalbėjimo telefonu etiketo išmanymas, tinkamo pokalbio tono ir tembro pasirinkimas. Įvairių pokalbių kūrimas bei užrašymas. Mokytojui padedant išsako savo nuomonę. Pasirenka tinkamą kalbėjimo toną, kontaktuoja su auditorija ar</p>

		<p>pašnekovu. Mokymasis raiškiai reikšti savo mintis. Pasiūlymas pažiūrėti filmą, spektaklį, perskaityti knygą, suformuluotas keliais sakiniais ir kt.</p>
Skaitymas ir tekstų kūrimas (žodžiu ir raštu)		
	<p>Skaitymas balsu: aiškumas, girdimumas, intonacija. Raiškūs skaitymas (pagal galimybes). Pomėgio skaityti ugdymas(is). Tekstų paskirtis, jų grafinės savybės. Teksto struktūros ir tekstų tipai. Verbalinio teksto ir grafinės informacijos sąsajos. Chronologinis minčių dėstymas. Pastraipų paskirtis. Rašymo strategijos.</p>	<p>Mokiniai pagal galimybes skaito įvairius tekstus, taip pat pasinaudodami IKT gali juos išklaudyti. Raiškaus skaitymo pratybos, skaito aiškiai ir tinkamu garsumu. Skaitymo technikos tobulinimas. Savo skaitymo analizavimas.</p> <p>Ugdosi pomėgi skaityti, mėgaujasi skaitymu (pagal individualias galimybes). Pasižymi tekste patikusias mintis, išrenka reikalingą informaciją, mokytojui padedant konspektuoja tekstą. Aptaria savo skaitomą tekstą remdamiesi klausimais. Mokosi nusakyti, kas pavaizduota teksto iliustracijose. Aptaria tekstų struktūrą, mokosi atpažinti tekstų tipus. Pasakojamojo tipo tekstų nagrinėjimas. Mokytojui padedant aptaria tekste vaizduojamą laiką ir vietą. Mokytojui padedant kelia klausimus, susijusius su teksto turiniu. Nurodo teksto pastraipas. Įgytas žinias ir gebėjimus taiko savo kūrybiniuose darbuose. Klausimų kėlimas. Kūrybinio rašymo tobulinimas. Rašymas pagal pateiktą planą (klausimus). Glaustas teksto atpasakojimas žodžiu ir raštu. Pasako savo nuomonę apie tekste pateiktus faktus, bando juos interpretuoti. Skaito informacinius ir pažintinius neilgus tekstus. Mokytojui padedant apibendrina informaciją.</p>

		<p>Mokosi planuoti tekstą. Kuria nesudėtingą tekstą pagal pateiktą planą, mokosi vartoti vaizdingą leksiką. Atpasakoja trumpą tekstą žodžiu, remiantis klausimais – raštu. Glaustai atpasakoja tekstą pirmuoju asmeniu, mokytojui padedant – antruoju ar trečiuoju. Mokosi iliustruoti tekstą. Rašo atsižvelgdami į adresatą. Aptaria bei aprašo perskaitytą knygą.</p>
Kalba kaip socialinis ir kultūrinis reiškinys		
	<p>Baltų kalbos. Indoeuropiečių kalbų grupė. Seniausi rašytiniai lietuvių kalbos šaltiniai. Lietuvių kalbos žodynai. Dabartinė lietuvių kalbos situacija. Žodžių istorija (veldiniai ir skoliniai, archaizmai ir istorizmai, naujadarai, tarptautiniai žodžiai ir terminai).</p>	<p>Mokiniai supažindinami su kalbų įvairove, mokomi rasti bendrumų tarp artimų kalbų leksikos. Supažindinami su senaisiais rašytiniais lietuvių kalbos šaltiniais, skaito trumpas ištraukas. Mokiniai supažindinami su indoeuropiečių kalbų grupe. Mokomi suvokti, kad žodžiai turi savo kilmę. Mokiniai supažindinami su lietuvių kalbos žodynais. Mokosi rasti reikiamą informaciją. Pakartoja abėcėlę. Remdamiesi atramine medžiaga tikslingai suranda reikalingą informaciją žodynuose. Naudojasi IKT.</p>
Fonetika, kirčiavimas ir rašyba		
	<p>Taisyklingos tarties mokymas . Elementarių žinių apie gimtosios kalbos garsus įtvirtinimas. Tarties trūkumų šalinimas (pagal poreikį). Dvigarsių tarimas ir rašyba. Trumpieji ir ilgieji skiemenys. Trumpųjų skiemenų kirčiavimas. Kirčio ženklas (pagal galimybes). Kalbinės klausos ugdymas. Supažindinimas su priegaidėmis ir kirčio ženklu (pagal</p>	<p>Mokiniai mokomi taisyklingos tarties, taisyklingo žodžių kirčiavimo savo kalboje. Ilgųjų ir trumpųjų skiemenų taisyklingas tarimas. Mokosi taisyklingai tarti supanašėjusius priebalsius, taisyklingos supanašėjusių priebalsių rašybos. Mokosi taisyklingai tarti ir rašyti dvigarsius. Mokytojo padedami mokosi taisyklingai kirčiuoti vietovardžius. Mokosi skirti ilguosius ir trumpuosius skiemenis. Susipažįsta su kirčio ženklais. Mokosi skirti priegaides. Žino jų paskirtį. Pagal analogiją bandoma kirčiuoti.</p>

	<p>galimybes). Priebalsio j rašyba ir tarimas tarptautiniuose žodžiuose. Fonetinių sąvokų formavimas.</p>	<p>Mokosi taisyklingos j tarties ir rašybos tarptautiniuose žodžiuose. Mokiniai mokosi taisyklingai vartoti fonetines sąvokas – balsis, priebalsis, ilgasis balsis, trumpasis balsis, kietasis priebalsis, minkštasis priebalsis, skardusis priebalsis, duslusis priebalsis, dvibalsis, skiemuo, kirčiuotas skiemuo. Mokiniai vertina savo darbą, stengiasi nusimatyti tolimesnes veiklas ir tobulintinus darbo aspektus.</p>
Morfologija ir rašyba		
	<p>Žodžio sudėties mokymas/kartojimas. Kalbos dalių sąvokos suvokimas. Kaitomų ir nekaitomų kalbos dalių mokymas. Kalbos dalių atpažinimas tekste. Kalbos dalių (daiktavardžio, būdvardžio, veiksmažodžio) kartojimas, gramatinių požymių nurodymas. Veiksmažodžio bendraties atpažinimas. Veiksmažodžio gramatinių požymių įtvirtinimas ir kartojimas. Veiksmažodžio nuosakos. Įvardis. Įvardžių (asmeninių) linksniavimas, rašyba, vartojimo ypatumai. Skaitvardis. Skaitvardžių skyriai. Veiksmažodžio asmenuojamosios formos. Prieveiksmio reikšmė ir gramatiniai požymiai. Prielinksnio reikšmė. Jungtuko reikšmė ir vartojimas. Dalelytės vartojimas. Kalbos dalių gramatinių požymių kartojimas ir apibendrinimas. Kalbos dalių reikšmė grožiniame tekste.</p>	<p>Žodžio šaknies ir galūnės atpažinimas. Giminiškų žodžių atpažinimas. Mokyti suvokti galūnių kintamumą. Žodžių sudėties nagrinėjimas siejamas su žodžių darybos pratimais. Mokosi atpažinti priesagas ir priešdėlius, sieja su taisyklinga žodžių rašyba. Kalbos dalių atpažinimo pratimai. Taisyklingos kalbos dalių rašybos mokymas. Mokosi linksniuojamųjų kalbos dalių vartojimo: gramatinių formų derinimas. Mokosi kaityti pagal pateiktus trafaretus - žodžių giminę, skaičių. Linksniuoja vardažodines kalbos dalis. Mokosi suvokti daiktavardžio reikšmę, kaito daiktavardį linksniais ir skaičiais, nusako daiktavardžio giminę. Mokosi suvokti būdvardžio reikšmę, mokosi kelti klausimus, kaityti giminėmis, skaičiais. Mokosi būdvardžius kelti laipsniu (pagal pavyzdį). Mokosi atpažinti veiksmažodžio bendratį, mokosi veiksmažodžio laikų, asmenavimo, kaitymo skaičiais. Supažindinimas su veiksmažodžio nuosakomis, taisyklinga veiksmažodžio nuosakų galūnių rašyba. Supažindinimas su sangražiniais veiksmažodžiais, sangražos dalelytės atpažinimas. Taisyklingas neasmenuojamųjų veiksmažodžio formų</p>

		<p>vartojimas (tik praktinis taikymas – savo kalboje ir elementariame tekste (rašybos ypatumai)). Praktiškai taiko dalelių rašybos taisykles. Mokosi vartoti ir linksniuoti įvardžius. Randa įvardžius sakiniuose. Įtvirtina įvardžių rašybą. Mokosi atpažinti skaitvardžius, mokosi taisyklingos skaitvardžių rašybos. Atlieka praktinius pratimus. Mokosi atpažinti sakinyje prielinksni. Mokosi suvokti prievoksmio reikšmę. Su mokytojo pagalba nagrinėja prievoksmio požymius, mokosi kelti klausimus. Įtvirtina prievoksmių rašybą. Mokosi atpažinti jungtukus, tiksliai juos vartoti. Mokosi atpažinti tekste dalelytes, tiksliai jas vartoti, taisyklingai rašyti (žodžių rašymas kartu ir skyriumi). Geba pastebėti savo klaidas, lyginti, taisyti, rasti informaciją atraminėje medžiagoje. Atlieka pratimus su gramatinių formų atpažinimo, rašybos ir vartojimo užduotimis. IKT panaudojimas rašybos įgūdžių tobulinimui.</p>
Sintaksė ir skyryba		
	<p>Vientisinio sakinio skyrybos kartojimas Kreipinio skyrybos kartojimas. Tiesioginės kalbos skyryba (nesudėtingi atvejai). Sudėtinio sakinio sampratos formavimas. Sudėtiniai sujungiamieji sakiniai. Sudėtiniai sakiniai su jungtukais o, bet, kad, tačiau, kai, nes, kadangi ir kt. Kreipinio skyrybos kartojimas. Tiesioginės kalbos skyryba (nesudėtingi atvejai). Sakinys. Sakiniai pagal sakymo tikslą ir būdą. Vientisinis sakinyje. Pagrindinės ir antrininkės sakinio dalys. Išplėstiniai ir neišplėstiniai sakiniai.</p>	<p>Mokiniai mokosi suskirstyti žodžius žodžių junginiais. Mokosi kelti klausimus sakinio dalims. Stiprinamas gebėjimas sieti žodžius tarpusavyje. Mokosi skirti pagrindines ir antrininkes sakinio dalis. Klausimų kėlimas antrininkėms sakinio dalims. Vienarūšių sakinio dalių skyrybos atvejai, praktiniai pratimai turimoms skyrybos taisyklėms įtvirtinti. Mokosi atpažinti ir skirti kreipinį. Mokomi skirstyti sakinius pagal sakymo tikslą ir būdą: tiesioginiai, klausiamieji ir skatinamieji sakiniai. Mokosi pagrindinių sakinio dalių – veiksnio ir tarinio – atpažinimo sakinyje. Atpažįsta sudėtinį sakinį, suvokia jo elementarios skyrybos</p>

	<p>Vienarūšės sakinio dalys, jų skyryba. Sudėtinio sakinio samprata. Sudėtiniai sujungiamieji sakiniai. Sudėtiniai įsijungiamieji sakiniai su <i>jungtukais o, bet, tačiau, kai, nes, kadangi ir kt.</i></p>	<p>atvejus. Žino jungtukus, jų reikšmę sakinyje. Atlieka nesudėtingus skyrybos atvejų pratimus. IKT panaudojimas skyrybos įgūdžių įtvirtinimui.</p>
Literatūrinis ugdymas		
Pirminis susipažinimas su kūrinio ir teksto suvokimas.		
<p>Mokosi raiškiai perskaityti kūrinį ar kūrinio ištrauką klasėje. Mokosi klausytis skaitomo kūrinio. Mokosi pakomentuoti išgirstą kūrinį, išsako savo įspūdžius, remiasi pagalbiniais klausimais. Mokosi papasakoti perskaitytą kūrinį.</p>		
Kūrinio analizė ir interpretacija.		
<p>Mokosi pagal pateiktas schemas apibūdinti veikėjus (lyrinį subjektą). Mokosi aptarti kūrinio kuriamą nuotaiką, laiką, vietą. Mokosi nusakyti kūrinio kompoziciją. Išskiria ir įvardina kūrinio pradžią, eigą, pabaigą. Mokosi skaityti dramos kūrinį, skiria veikėjų kalbą, suvokia dramatinio kūrinio skaitymo ypatumus (dramatinio kūrinio struktūra, veikėjai, remarkos). Mokymasis rasti atsakymus į klausimus pagal raktinius žodžius. Klausimų formulavimas. Suvokia dramatinio kūrinio paskirtį.</p>		
Kūrinio vertinimas, apibendrinimas, baigiamieji ir kūrybiniai darbai.		
<p>Mokosi aptarti kūrinio vertę, reflektuoti. Kūrinio aktualumas, siejimas su asmenine patirtimi. Išrenka kūrinio citatas. Atpasakoja kūrinį jį transformuojant: keičiant pasakojimo asmenį, pridėdam savo komentarus, kuriant teksto pabaigą (pagal galimybes). Mokosi užrašyti įspūdžius, sąlygotus perskaityto teksto. Mokosi atsakyti į klausimus, juos kelti, išskirti tai, kas svarbiausia. Kūrybinių darbų rašymas, pasiremiant skaitytu kūrinio. Įspūdžių, nuomonės perteikimas raštu, grindžiamas pateiktais klausimais.</p>		
Literatūrinio ugdymo turinys.		
<p>Mokytojas parenka kūrinius ar jų ištraukas pagal mokinių individualius gebėjimus (žr. „<i>Lietuvių kalbos ir literatūros PUBP(2016)</i>“ psl.40-42). Pagal galimybes tekstai parenkami atsižvelgiant į tautosakos modernumą literatūroje, laisvės kovų literatūrą, Lietuvos istorijos literatūrą, tremties ir egzodo literatūrą.</p>		

9-10 klasės	Kalbėjimas ir klausymas	
	<p>Kalbėjimo ir klausymo strategijos. Tinkamų kalbos formų pasirinkimas atsižvelgiant į adresatą ir kalbėjimo situaciją. Sklandus minčių dėstymas (pagal galimybes). Bendravimas internetinėse pokalbių svetainėse. Viešoji kalba (informacinė, proginė). Viešojo kalbėjimo kontekstas. Viešojo stiliaus reikalavimai. Pristatymo/prisistatymo situacija ir tikslai. Perskaitytos knygos (apsakymo, apysakos ar kt.) pristatymas.</p>	<p>Mokomasi dalyvauti įvairiuose pokalbiuose, diskusijose, tikslingai naudotis tinkamomis klausymo ir kalbėjimo strategijomis. Mokiniai išsako savo nuomonę, argumentuoja, pagrindžia išsakomus teiginius. Mokosi tikslingai formuluoti ir užduoti klausimus. Mokosi bendrauti internetinėse pokalbių erdvėse. IKT panaudojimas mokymosi aplinkoje. Mokosi viešai kalbėti. Kuria sveikinimo, padėkos kalbą. Mokosi pristatyti viešai savo perskaitytą knygą. Mokosi diskutuoti, prieštarauti. Raiškiai skaito įvairaus pobūdžio tekstus. Trumpų poezijos, prozos ištraukų skaitymas atmintinai. Mokosi savo kalboje pasitelkti pavyzdžius iš kūrinio. Kalba aiškiai ir raiškiai, tinkamai intonuoja, tinkamai pasirenka kalbėjimo toną atsižvelgiant į adresatą. Sukuria trumpą pasisakymą duota/pasirinkta tema. Mokosi apibendrinti, užrašyti apibendrinimus.</p>
	Skaitymas ir tekstų kūrimas (žodžiu ir raštu)	
	<p>Tekstų tipai, žanrai. Pasakojimas ir aprašymas, jų siejimas. Žiniasklaidos paskirtis ir ypatybės. Žiniasklaidos žanrai. Teksto struktūra. Žodinės ir vaizdinės medžiagos siejimas. Skaitymo įgūdžių tobulinimas. Tekstų kūrimas siejant asmeninę patirtį su skaitytais kūriniais. Laiško kūrimas. Žinutės kūrimas. Gyvenimo aprašymas, prašymas, įgaliojimas. Tekstų kūrimas pagal pavydį.</p>	<p>Skirtingų tekstų skaitymas ir vertinimas susiejant su savo patirtimi. Konkrečių teksto tipų atpažinimas. Pasakojamojo, aprašomojo, samprotaujamojo tipo tekstų nagrinėjimas (nedidelės apimties). Teksto ir vaizdo siejimas. Mokosi kurti tekstus, remiantis chronologiškumo principu. Skiria grožinį tekstą nuo informacinio bei pažintinio. Išrenka ir kaupia informaciją, numato jos panaudojimo galimybes.</p>

	<p>Tekstų tobulinimas. Pastraipų kūrimas.</p>	<p>Mokytojui padedant konspektuoja tekstą. Tobulinta skaitymo įgūdžius. Atpažįsta tekstų tipus bei žanrą. Tikrinasi teksto suvokimą, skaito pateiktus ar pasirinktus tekstus dar kartą. Lavina teksto pasakojimo įgūdžius. Mokosi aprašyti daiktus, objektus, situacijas. Siekia įtaigumo, vaizdumo. Planuoja teksto kūrimą. Kuria tekstą, laikosi trinarės teksto kūrimo struktūros reikalavimų. Rašydami remiasi savo patirtimi. Taiko rašybos ir skyrybos išmoktas taisykles. Mokosi taisyti savo atliktą darbą pagal pateiktas pastabas. Mokosi išskirti pagrindinę kūrinio mintį bei nusakyti kūrinio temą. Tinkamai parenka pavyzdžius savo minčiai pagrįsti. Informacinių tekstų rašymas: žinutė, laiškas, nuomonė. Rašo dalykinį bei asmeninį laišką, laikosi laiško rašymo reikalavimų ir etiketo. Mokosi praktinių tekstų rašymo: prašymas, pasiaiškinimas, pareiškimas, įgaliojimas ir t. t. Mokosi redaguoti, peržiūrėti parašytą tekstą. Kelia klausimus, argumentuoja, išsako savo nuomonę. Mokosi kurti pastraipą pagal pateiktus reikalavimus, suformuluoti tezes. <i>Mokytojas, atsižvelgdamas į mokinio galimybes, skatina kūrybinį rašymą.</i></p>
Kalba kaip socialinis ir kultūrinis reiškinys		
	<p>Kalbų ir kultūrų įvairovė. Kalbos kitimas. Bendrinės kalbos formavimasis ir dabartinė lietuvių kalbos</p>	<p>Mokiniai supažindinami su bendrinės kalbos formavimosi ypatumais ir dabartine padėtimi. Mokosi diskutuoti apie kalbų kitimą, kalbų funkcijas ir reikšmę.</p>

	<p>padėtis. Senieji lietuvių kalbos paminklai ir tarmės. Pagrindiniai lietuvių kalbos tyrėjai ir jų reikšmingiausi darbai. Susipažinimas su indoeuropiečių kalbų šeima, su baltų kalbomis ir jų likimais.</p>	<p>Mokiniai diskutuoja apie dabartinę lietuvių kalbos padėtį, kalbos kitimą, naujų žodžių kūrimą ir įsitvirtinimą aktyviojoje vartosenoje. Skatinama domėtis senaisiais lietuvių kalbos paminklais ir tarmėmis; pagrindiniais lietuvių kalbos tyrėjais ir jų darbais.</p>
Fonetika ir kirčiavimas		
	<p>Taisyklingos tarties ir kirčiavimo įgūdžių įtvirtinimas. Raiškus poezijos ir prozos tekstų skaitymas. Ilgųjų skiemenų kirčiavimas. Tvirtapradė ir tvirtagalė priegaidės. Kirčio ženklai.</p>	<p>Mokosi taisyklingos tarties ir žodžių kirčiavimo savo sakytinėje kalboje. Stebi savo pažangą, vertina pastangas. Skiria ilguosius ir trumpuosius skiemenis. Atlieka teminius pratimus. Mokosi atpažinti kirčio ženklus, suvokti priegaidžių reikšmę. Bando kirčiuoti pagal pavyzdžius. Lavina raiškų skaitymą.</p>
Morfologija ir rašyba		
	<p>Žodžio reikšmė. Žodžių vartojimo tikslingumas. Tiesioginės ir perkeltinės žodžių reikšmė. Žodžių daugiareikšmiškumas. Artimos ir priešingos reikšmės žodžių (sinonimų ir antonimų) atpažinimas tekste ir vartojimas, sudarant sakinius ir tekstus. Sudurtinių žodžių sandara. Gramatinių žodžio formų parinkimas ir vartojimas sakytinėje ir rašytinėje kalboje.</p>	<p>Mokosi suvokti žodį kaip kalbos ženklą. Mokosi tikslingai ir atsakingai vartoti žodžius, vengia neteiktinų žodžių savo kalboje. Geba pastebėti savo klaidas, jas ištaisyti, reaguoja į pastabas. Mokiniai mokosi naudotis žodynais, analizuoja ir aiškina žodžių reikšmes. Mokomasi sudurtinių žodžių rašybos ir vartojimo kalboje. Pagal poreikį kartojamos kalbos dalys, įtvirtinamas gramatinių formų vartojimas sakytinėje ir rašytinėje kalboje. Rašybos taisyklių kartojimas ir įtvirtinimas. Rašybos pratimai. Klaidų analizė. IKT panaudojimas rašybos įgūdžių tobulinimui.</p>
Sintaksė ir skyryba		
	<p>Vientisinio sakinio skyrybos kartojimas. Pagrindinių taisyklių taikymas. Brūkšny tarp veiksnio ir tarinio. Elementarūs skyrybos</p>	<p>Mokosi vientisinio sakinio skyrybos, skatinami vartoti sudėtinius sakinius.</p>

	<p>atvejai, įgūdžių įtvirtinimas. Citatų skyryba. Tiesioginės kalbos skyryba. Pažyminio skyryba. Aplinkybių skyryba. Lyginamieji posakiai, jų skyryba. Sudėtinis sakiny, jo atpažinimas (neįvardinant rūšies). Sudėtinio sakinio skyryba.</p>	<p>Atlieka pratimus, skirdami veiksnį nuo tarinio, vadovaudamiesi atraminėmis skyrybos taisyklėmis ir pavyzdžiais. Mokosi skirti išplėstinius dalyvinius ir būdvardinius pažyminius. Mokosi skirti išplėstines aplinkybes (pagal individualius gebėjimus). Mokosi skirti lyginamuosius posakius, pratinasi juos vartoti savo sakytinėje kalboje. Mokosi cituoti. Kartojama tiesioginės kalbos skyryba. Mokosi atpažinti sudėtinius sakinius, žino sudėtinio sakinio jungtukus. Mokosi vartoti sudėtinius jungtukinius ir bejungtukius sakinius. Mokosi sudėtinių sakinių skyrybos (pagal individualius gebėjimus mokosi taikyti privalomąsias skyrybos taisykles).</p>
Literatūrinis ugdymas		
Pirminis susipažinimas su kūrinio ir teksto suvokimas.		
<p>Mokytojas parenka tekstus bei tekstų ištraukas atsižvelgdamas į mokinio gebėjimus ir turimą patirtį. Supažindinimas su kūrinio autoriumi. Raiškus tekstų skaitymas, intonavimas. Skaitomo kūrinio įdėmus klausymas. Skaitomo kūrinio komentavimas, pirminių įspūdžių formulavimas ir išsakymas. Savarankiškas kūrinio ar jo ištraukų skaitymas. Negrožinių tekstų, atitinkančių mokinių amžių ir galimybes, sklandus ir raiškus skaitymas. Remdamiesi tiesiogiai pasakytais dalykais, mokosi nurodyti teksto temą, konfliktą, formuluoti pagrindinę mintį. Mokosi išsakyti savo nuomonę apie tekste rašomus dalykus, remdamiesi pirminiu įspūdžiu.</p>		
Kūrinio analizė ir interpretacija.		
<p>Diskutavimas apie perskaitytą kūrinį. Kitos/kitokios nuomonės išklauskymas, komentavimas. Veikėjo charakterizavimas, apibūdinimas (naudoja veikėjo kūrimo schemą). Kūrinio kompozicijos analizavimas: veiksmo pradžia, pabaiga. Negrožinių kūrinio skaitymo aptarimas, citavimas. Mokosi atpažinti aiškiai tekstuose teigiamas visuotines vertybes. Apibūdina grožinio kūrinio vaizduojamojo pasaulio elementus. Savarankiškai arba mokytojui padedant mokosi sudaryti kūrinio planą. Geba atpasakoti tekstą arba jo dalį. Skiria dalykinį ir grožinį,</p>		

eiliuotą ir neeiliuotą tekstą, nusako būdingiausias jų bruožus ir paskirtį.

Kūrinio vertinimas, apibendrinimas, baigiamieji ir kūrybiniai darbai.

Įvairaus pobūdžio kūrybinių darbų rašymas.

Diskutuoja apie perskaitytą kūrinį, atsako į klausimus (žodžiu ir raštu), nusako veiksmo vietą, laiką, veikėjų, jų ryšių su kitais veikėjais apibūdinimas.

Teksto rašymo eigos suvokimas, jos laikymasis.

Aptaria ir trumpai aprašo matytą filmą, spektaklį (remiasi pateiktais klausimais).

Mokosi parašyti trumpą atsiliepimą apie kūrinį, užrašyti savo nuomonę, cituoti.

Aptaria negrožinį kūrinį, suvokia rašymo tikslą ir adresatą.

Mokytojui padedant tobulina savo parašytą tekstą ar nurodytą jo dalį turinio, kalbinės raiškos, struktūros ir taisyklingumo aspektais.

Apmąsto savo rašymo veiklą: kas pasisekė, kas ne.

Mokiniai mokosi rašyti siekdami įvairių tikslų: sudominti, informuoti kitus, paaiškinti reiškinius, išsakyti savo požiūrį, mintis, išgyvenimus.

Literatūrinio ugdymo turinys.

Mokytojas parenka tekstus bei tekstų ištraukas atsižvelgdamas į mokinio gebėjimus ir turimą patirtį.

Tekstus sieja su Lietuvos kultūros asmenybėmis (žr. „*Lietuvių kalbos ir literatūros PUBP(2016)*“ psl. 55-62).

Turinio apimtis ir ugdymo(si) veiklos mokiniams, turintiems vidutinį intelekto sutrikimą

Šio priedo rekomendacijos skirtos mokytojams, ugdantiems vidutiniškai sutrikusio intelekto mokinius pagal individualizuotas programas. Mokiniam, turintiems vidutinį intelekto sutrikimą, lietuvių kalbos programa įgyvendinama atsižvelgiant į mokinio specialiuosius ugdymosi poreikius, specialistų rekomendacijas ir mokymosi formą. Specialiosios paskirties klasėse lietuvių kalbos mokomasi per komunikacinę veiklą ar kalbos ir bendravimo ugdymą (komunikacijos sutrikimų turintiems mokiniams, naudojančiams alternatyvią komunikaciją). Bendrosios paskirties klasėse lietuvių kalbos mokiniai mokosi per lietuvių kalbos (gimtosios) dalyką.

Kalbiniai gebėjimai yra svarbūs kiekvieno mokinio asmenybei, socialinių, pažinimo, kūrybiškumo kompetencijų ugdymui. Vidutiniškai sutrikusio intelekto mokinių kalbiniai gebėjimai yra labiau suprantami kaip priemonė išreikšti savo norus, poreikius kalbinėmis ir nekalbinėmis priemonėmis bei bendravimo su kitais asmenimis priemonė. Sutrikusio intelekto mokinių komunikavimo gebėjimų ugdymas, poreikio bendrauti skatinimas, mokymas naudotis jiems prieinamomis bendravimo priemonėmis – svarbus jų socializacijos veiksnys ir vienas iš sudėtingiausių specialiojo ugdymo uždavinių. Gebėjimas orientuotis ir veikti įprastoje aplinkoje, bendrauti, laikantis pagrindinių elgesio taisyklių bei kiek įmanoma labiau savarankiškai gyventi visuomenėje - svarbiausias tikslas ugdant mokinius, turinčius vidutinį intelekto sutrikimą. Todėl komunikacinės veiklos, lietuvių kalbos (gimtosios) pasiekimai yra ne akademinės žinios ir įgūdžiai, o jų praktiškas gebėjimas orientuotis artimiausioje aplinkoje, bendrauti su žmonėmis, laikytis elementariausių elgesio taisyklių atsižvelgiant į jų individualias savarankiškumo galimybes.

Lietuvių kalbos (gimtosios) ar komunikacinės veiklos mokomasi ne tik per lietuvių kalbos pamokas ar komunikacinę veiklą, tačiau ir per kitų dalykų pamokas ar veiklas. Dėl sutrikusio intelekto mokinių individualių gebėjimų ir sunkumų, pažintinės veiklos ypatumų turinio apimtis ir ugdymo(si) veiklos nesiejamos nei su ugdymo metais (klase), nei su mokinių amžiumi. Tai – kryptys, kuriomis vadovaudamiesi mokytojai galės sudaryti individualizuotas programas, atsižvelgdami į ugdomų mokinių poreikius ir galimybes, siekdami kiekvieno mokinio asmeninės pažangos. Akcentuojama prioritetinga sritis – komunikavimo įgūdžiai, o ne skaitymo ir rašymo mokymas.

Atsižvelgdamas į kiekvieno mokinio individualias galimybes ir gebėjimus bei sutrikimo laipsnį, mokytojas ugdo gebėjimą suprasti girdimąją informaciją, ekspresyviąją kalbą, lavina suvokimą ir atmintį, turtina ir aktyvina pasyvųjį ir aktyvųjį žodyną, tobulina garsinę kalbą. Skatina poreikį ir ugdo gebėjimą skaityti ir rašyti. Nekalbantiems mokiniams moko komunikuoti mimika, gestais, simboliais, paveikslėliais, nuotraukomis, piktogramomis, daiktais, turtina jų pasyvųjį žodyną, ugdo ir tobulina kalbos supratimą, vokalizaciją ir pagal galimybes verbalizaciją. Ugdymas organizuojamas panaudojant informacines komunikacines technologijas (IKT).

Mokytojui paliekama galimybė savarankiškai pasirinkti ugdymo turinį ir veiklas, atsižvelgiant į mokinių individualias galimybes.

Vidutiniškai sutrikusio intelekto mokinių ugdymo principai, metodai bei pagalbos būdai aprašyti *Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų pritaikymo rekomendacijose specialiujų poreikių mokinių, turinčių vidutinį, žymų ir labai žymų intelekto sutrikimą ugdymui* (Vilnius, 2009, 5-7 psl.).

Tikslas. Atsižvelgiant į mokinio kultūrinę, socialinę, kalbinę patirtį bei individualius gebėjimus, sunkumus, sutrikimus bei sutrikimo laipsnį, verbalinėmis ir neverbalinėmis priemonėmis padėti jam ugdytis komunikacinius gebėjimus, būtinus kiekvieno žmogaus asmeniniam gyvenimui.

Uždaviniai: Siekiama, kad mokydamiesi lietuvių kalbos (gimtosios) ar komunikacinės veiklos mokiniai:

1. ugdytūsi šias vertybines nuostatas:

1.1 vertinti klausymą, kalbėjimą, skaitymą ir rašymą kaip asmeniškai svarbią veiklą, teikiančią galimybių bendravimui;

1.2 išklausyti kitą, gerbti jo nuomonę;

1.3. lavinti savo kalbinius gebėjimus, pasitikint savo jėgomis, geranoriškai priimant kitų patarimus.

2. ugdytūsi sakininę kalbą arba gebėjimą komunikuoti (nekalbinėmis) alternatyviomis komunikacijos priemonėmis:

2.1. gebėjimą pagal galias klausytis, suprasti, kas sakoma, klausti ir atsakyti į klausimus, išreikšti savo poreikius;

2.2. gebėjimą tinkamai, pagal galias, taisyklinga kalba bendrauti su žmonėmis, reikšti savo jausmus, mintis.

3. ugdytūsi elementarius rašytinės kalbos pradmenis:

3.1. gebėjimą skaityti;

3.2. gebėjimą rašyti.

Struktūra.

Rekomendacijose ugdymo(si) turinys apima 1–10 klases. Atskiriamos, bet ugdymo procese integruojamos šios kalbinės veiklos sritys: klausymas ir kalbėjimas, skaitymas ir rašymas.

Turinio apimtis	Ugdymosi(si) veiklos
Klausymas ir kalbėjimas	
<p>Klausymosi paskirties ir naudos supratimas.</p> <p>Įvairių kalbėtojų (bendraamžių ir suaugusiųjų, pažįstamų ir kt.) perteiktos nesudėtingos verbalinės informacijos išklausymas ir suvokimas.</p>	<p>Elementarių klausymosi taisyklių aptarimas, suvokimas.</p> <p>Mokymasis rasti patikusį garsą skleidžiantį daiktą tarp kitų, atskirti du-kelis skirtingus garsus skleidžiančius žaislus, daiktus, paveikslėlius.</p> <p>Supančios aplinkos garsų (artimiausios aplinkos daiktų, gyvūnų ir pan.) atpažinimas, reagavimas mimika, gestais, kalba.</p> <p>Mokymasis skirti ir pakartoti žmogaus pamėgdžiojamus aplinkos daiktų, skleidžiamus gyvūnų balsus.</p> <p>Įvairių garsų (gamtos, aplinkos, muzikos), ritmų klausymasis, garsų grupavimas.</p> <p>Griežto ir malonaus kalbinančio suaugusiojo tono skyrimas.</p> <p>Įvairių kalbančiojo intonacijų klausymasis, intonacijų (linksma, piktas ir kt.) atpažinimas.</p>
<p>Išgirstos informacijos suvokimas ir susiejimas su asmenine patirtimi.</p> <p>Įsiklausymas ir suvokimas, kad žmonės kalba skirtingai.</p> <p>Trumpų tekstų, atitinkančių mokinių suvokimo galimybes ir teminiu požiūriu artimų mokinių patirčiai, klausymasis.</p>	<p>Mokymas tinkamai reaguoti į klausimus, prašymus, suprantamus pajuokavimus.</p> <p>Savo ir artimųjų vardų supratimas. Artimiausios aplinkos daiktų ir reiškinių, veiksmų supratimas.</p> <p>Elementarių žodinių instrukcijų pagal mokinio galias supratimas ir vykdymas. Prašymų, kvietimų ir kt. išklausymas, supratimas.</p> <p>Trumpos informacijos (1-3 žodžių sakiniais) perteikimas kitam asmeniui.</p> <p>Įvairių kalbėtojų kalbos klausymasis ir skyrimas. Vaikiškų, moteriškų, vyriškų balsų skyrimas; bendrinės, tarminės kalbos klausymasis; skirtingo tempo, tembro, aiškumo, taisyklingumo kalbos namuose, klasėje klausymasis, panaudojant įvairius vaizdo ir garso įrašus, transliacijas.</p> <p>Specialios klausymosi užduotys, kai ieškoma atsakymų į klausimus (pvz.: Kas kalba? (Vyras, moteris, vaikas) Kaip kalba? (Garsiai, tyliai).</p> <p>Įvairių dainelių, pasakų, vaizdo įrašų, socialinių istorijų, matytų ar girdėtų per įvairias skaitmenines laikmenas (TV, DVD, CD), naudojant IKT klausymas, supratimas.</p>

<p>Savo ir kitų emocijų, intonacijų atpažinimas, jų priežasčių suvokimas.</p> <p>Emocijų ir jausmų išreiškimas kitiems priimtinais būdais, žodžiais ar elgesiu įprastose situacijose.</p>	<p>Domėjimasis savo ir kitų artimų žmonių emocijomis, jausmais bei jų raiška. Mokymasis atpažinti kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio ir kitų emocijų išraiškas veide, veido nuotraukose, piešiniuose, žmonių veiksmuose.</p> <p>Savo emocijų suvokimas, atpažinimas (pradedama atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus), įvardijimas, rodymas paveikslėliuose. Mokymasis reikšti savo emocijas skirtingu intensyvumu (skatinama kalbėti tinkamo garsumo, tonacijos balsu).</p> <p>Mokymasis tinkamai reikšti savo jausmus atsižvelgiant į situaciją. Nusiraminimas ir pagalbos ieškojimas susijaudinus, išsigandus, supykus ir kt.</p> <p>Kitų žmonių emocijų išraiškų pastebėjimas, atpažinimas bei skirtingas reagavimas (nusišypsojimas; pasitraukimas šalin, jei piktas; paglostymas, jei kitas nuliūdęs, mokomasi paguosti žodžiais, padėti ir kt.)</p> <p>Savo emocijų, jausmų, nuotaikų atpažinimas bei jų priežasčių suvokimas. Mokymasis aptarti įvairias išgyventas, matytas situacijas, filmukų veikėjų emocijų aptarimas, imitavimas, situacijų vaidinimas.</p>
<p>Savo norų reiškimas kalbinėmis ir nekalbinėmis priemonėmis.</p> <p>Elementarių pokalbio taisyklių supratimas.</p> <p>Kalbinių situacijų sudarymas, kuriose kreipiamasi į pašnekovą, pasisveikinama, atsisveikinama, dėkojama, atsakoma į klausimus ir pan.</p>	<p>Žaidimai su bendraamžiais siekiant įvertinti mokinių bendravimo, kalbėjimo galimybes (mėgdžioja garsus, garsažodžius, žodžius; prašosi/kviečia žaisti).</p> <p>Kalbos ugdymas mėgdžiojant, atkartojant kitus mokinius, suaugusiuosius spontaniškų žaidimų metu. Mokomasi stebėti, išklaudyti, palaukti savo eilės, mėgdžioti veiksmus, mimiką, žodelius dalyvaujant paprastuose žaidimuose.</p> <p>Kalbinių situacijų sudarymas, kuriose kreipiamasi į pašnekovą, pasisveikinama, atsisveikinama, dėkojama, prašoma, atsakoma į klausimus vienažode fraze, dviejų, trijų žodžių sakiniais, taisyklingais sakiniais.</p> <p>Mokomasi įsiminti pasisveikinimo ir atsisveikinimo žodžius, sudaromos praktinės situacijos jų vartojimui. Skatinimas išreikšti savo poreikius, norus kalba (aš noriu..., man reikia...).</p> <p>Mokomasi paprašyti draugo (paduok..., padėk man..., prašau...), skatinimas paprašyti mandagiai, pavartojant mandagumo žodelius (prašau, ačiū).</p> <p>Gebėjimas pažinti save ir artimuosius nuotraukose, pasakyti artimųjų vardus.</p> <p>Mokomasi savo poreikius išreikšti kalba, atsižvelgiant į mokinio komunikavimo galimybes: vienu žodžiu, dviejų žodžių sakiniais, trijų žodžių sakiniais, taisyklingais sakiniais.</p>
<p>Dalyvavimas įvairiose komunikavimo situacijose,</p>	<p>Kalbančiojo atpažinimas. Mokymasis klausytis pašnekovo (susikaupti, atidžiai klausytis, išlaukti).</p>

<p>susijusiose su klausymu, bei tinkamas (<u>adekvatus</u>) reagavimas.</p>	<p>Praktikavimas būti mandagiam, mokymasis savo elgesiu (žvilgsniu, mimika, kūno kalba) rodyti pagarbą pašnekovui. Mokymasis atpažinti prašymus, klausimus, pajuokavimus ir kt. Mokymasis susipažinti, prisistatyti, paklausti, pasakyti ko nori/nenori, kas patinka/nepatinka, modeliuojant mokiniui suprantamas, pažįstamas situacijas, jas palaipsniui keičiant. Kalbėjimas žaidžiant vaidmeninius žaidimus, kuriant mokiniui artimas, realias aplinkas (namie, mokykloje, parduotuvėje, kine, kelionėse ir kt.) Mokymas suprasti konkrečius gestus ir veiksmus, simbolių rinkinių sistemas, jei ugdytiniai nekalba (pvz.: kėdės palietimas, kai kviečiama sėstis; pieštuko paėmimas, kai siūloma atlikti piešimo, rašymo užduotis ir pan., simbolių kortelės).</p>
<p>Geranoriškas bendravimas ir bendradarbiavimas su kitais. Tinkamo elgesio reikalavimų, taisyklių suvokimas, susitartų kalbėjimosi taisyklių laikymasis.</p>	<p>Nuteikimas, skatinimas susipažinti, susidraugauti, geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais žaidžiant įvairius bendrus žaidimus. Suaugusiojo ar kito žaidžiančiojo veiksmų mėgdžiojimas. Mokymasis žaisti: vienam, šalia kitų, su suaugusiuoju, su kitu vaiku vadovaujant suaugusiajam. Mokomasi atsiprašyti, padėkoti, tinkamai paprašyti pagalbos, pasiūlyti savo pagalbą kitam. Mokymas draugauti bent su vienu vaiku (palankiai, mandagiai). Skatinimas dalintis žaislais, daiktais, palaukti savo eilės. Mokymas išklaudyti ir suprasti kitų norus, derinti veiksmus. Mokymasis geranoriškai veikti kartu su kitais, pateikiant savo sumanymą ar priimant kitų pasiūlymus (vadovaujant suaugusiajam, bendraamžiui, savarankiškai bendraujant). Mokymasis bendrauti žaidžiant savarankiškai, šalia kitų, bet kitais žaislais; su suaugusiu ar kitu vaiku. Mokomasi atlikti kokią nors konkrečią užduotį, palaukti savo eilės, padėti, paprašyti pagalbos. Siužetinių vaidmeninių žaidimų organizavimas. Mokymasis bendrauti dirbant. Pratinimas padėti dirbti (atnešti, palaikyti, padavinėti ir t. t.). Darbinių veiksmų mėgdžiojimas. Mokymasis trumpą laiką dirbti savarankiškai. Pratinimas paskolinti žaislus, įrankius ir kt. Mokymasis padėkoti, atsiprašyti, pasisveikinti, atsisveikinti pedagogui primenant, vėliau - be priminimo. Mokymasis pastebėti ir priimti kitų draugiškumo, palankumo ženklus (pastebėti pažįstamo suaugusio žmogaus, vaiko kvietimą bendrauti, tinkamai atsisakyti bendrauti, kai jis nenori ar nepageidaujamas), gerbti kitus vaikus, išklaudyti jų nuomonę, iš jų mokytis. Mokymasis ramiai bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, svečiais, išklaudyti pašnekovą, atsakyti į</p>

	<p>klausimus, nepertraukti kalbančiojo.</p> <p>Sąlygų, leidžiančių dalyvauti suaugusiųjų pokalbyje, sudarymas. Siužetiniai žaidimai, vaidinimai, socialinių istorijų panaudojimas, siekiant formuoti tinkamą elgesį tam tikrose gyvenimo situacijose. Socialinės istorijos gali būti pateikiamos nuotraukomis, paveikslėliais, simboliais ar užrašais.</p>
<p>Informacijos priėmimas, perdavimas, bendravimas naudojantis informacinėmis komunikacinėmis technologinėmis priemonėmis.</p>	<p>Supažindinimas, kad bendrauti, kalbėtis galima ne tik tiesiogiai kalbant, bet ir virtualiai, naudojantis mobiliomis įrenginiais, informacinėmis komunikacinėmis technologinėmis priemonėmis. Supažindinimas su šių priemonių paskirtimi, nauda, galimybėmis, grėsmėmis. Siekimas, mokymasis jomis naudotis ir naudojimasis (bendravimas padedant, parodydamas suaugusiajam, su pažįstamu suaugusiuoju, su bendraamžiu).</p>
<p>Išgirstos žodinės informacijos supratimas, kaupimas bei vartojimas savo kalboje.</p> <p>Klausymosi bei poreikio atsakyti (išsakyti savo mintis) ugdymas.</p>	<p>Mokomasi suprasti reikalingiausią girdimąją informaciją ir ją vartoti kasdieninio gyvenimo situacijose. Mokinio žodynas plečiamas daiktų, reiškinių, veiksnių, ypatybių pavadinimais, klausiamaisiais žodeliais ir klausimais (kas? ką? kam? kur? ko? kuo? kaip? kada? kodėl?), mažiųjų žodžių formomis (lėlė - lėlytė, kėdė - kėdutė ...) prielinksniais (ant, į, po, iš, už, prie, nuo, prieš, šalia, tarp), prieveiksniais (aukštai - žemai, arti - toli, čia - ten,...), įvardžiais (aš, tu, jis, ji, ...), jungtukais (ir, o, bet, kad, ...). Žodžių (veiksmažodžių, daiktavardžių) su priešdėliais ir priesagomis supratimas, skyrimas (paimk - neimk, įdėk - išimk, siuvėja - siuvykla, valytoja - valykla, ...). Naudojant konkrečius daiktus, formuoti daiktavardžių skaičiaus (vienaskaitos ir daugiskaitos) supratimą (knyga - knygos, lapas - lapai, ...). Pagal galimybes girdimąją informaciją sieti su konkrečiais daiktais ir tik susipažinus su natūraliu daiktu pateikti jo paveikslėlį, iliustraciją, nuotrauką.</p> <p>Mokomasi suprasti ir vykdyti paliepiamus, palaipsniui juos sunkinant:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vienas paliepiamas (paimk sąsiuvinį, ...); - du susiję paliepiami (paimk sąsiuvinį ir įdėk jį į kuprinę, ...); - du nesusiję paliepiami (uždaryk duris ir paduok sąsiuvinį, ...); - trys - keturi paliepiami (užversk sąsiuvinį, įdėk jį į kuprinę, išsiimk knygą, ...). <p>Pratinamasi išgirstą paliepiamą, prašymą, instrukciją pakartoti, mokomasi suprasti.</p> <p>Mokymasis suprasti įvairius vienisinius ir sudėtinius sakinius. Jų supratimas tikrinamas parodydamas teisingą atsakymą paveikslėlyje, nuotraukoje ir pan., pateikiant klausimus. Skatinimas pastebėti nelogiškus sakinius, ištaisyti klaidas (Mama kepa knygą.).</p>

	<p>Elementaraus turinio ir trumpos apimties pasakų, pasakojimų, eilėraščių, dainelių klausymasis, jų aptarimas, pateikiant klausimus, parenkant tinkamas iliustracijas, paveikslėlius.</p>
<p>Kalbėjimo aiškiai, taisyklingai, tariant visus garsus, tinkamu tempu ir garsumu mokymas.</p>	<p>Modeliuojant įvairias žaidybines situacijas mokomasi taisyklingai tarti: netartus garsus, garsažodžius (du vienodus, du skirtingus), skiemenis, 1-2 skiemenų žodžius, kuriais mokinys gali išreikšti savo poreikius, norus (ne, dar, duok, nėra, ...).</p> <p>Garsų tarimo mokymasis, įtvirtinimas laikantis tokio nuoseklumo:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tikslinti netaisyklingai tariamų garsų tarimą; - mokyti tarti dar netartus balsius ir paprastesnės artikuliacijos priebalsius (p, t, k, j, m, n); - mokyti tarti dvibalsius ir priebalsius (v, l, b, d, g, s, z); - mokyti tarti sudėtingesnės artikuliacijos priebalsius (š, ž, r, c, č); - mokyti tarti retesnius garsus (dz, dž, ch, h, f); - įtvirtinti išmoktų garsų tarimą. <p>Organizuoti foneminės klausos lavinimo pratybas, pasirenkant kalbinę medžiagą pagal mokinio galias. Mokymasis išgirsti mokomą garsą tarp kitų pavienių garsų, skiemenyse, žodžiuose. Panašiai skambančių garsų (ilgųjų-trumpųjų balsių, dusliųjų- skardžiųjų priebalsių), įvairių garsų diferencijavimo užduotys.</p> <p>Mokomasi tarti dviejų, trijų skiemenų be priebalsių samplaikų žodžius, reiškiančius daiktų ir veiksmų pavadinimus, mokinio norus, poreikius ir kt. Palaipsniui tarimui parenkami sudėtingesnės garsinės skiemeninės struktūros žodžiai, reikalingi kitų veiklų (pažintinės, orientacinės, meninės, fizinės) metu, buityje.</p> <p>Skatinimas tarti žodžius, sakinius, deklamuoti trumpus eilėraštukus, skaičiuotes žaidybinio pobūdžio veiklų metu. Norminamas mokinio balsas. Mokymasis kalbėti tinkamu tempu, garsu atsižvelgiant į situaciją, bandant intonuoti.</p>
<p>Kalbėjimo paskirtis ir teikiamos galimybės.</p> <p>Naujų žodžių mokymas ir skatinimas jais išreikšti savo mintis.</p>	<p>Įvairių situacijų pristatymas apie tai, kas būtų, jei negalėtume kalbėti, bendrauti su kitais žmonėmis (parodant, vaidinant siužetinius žaidimus, stebint vaizdinę medžiagą).</p> <p>Supratimo ugdymas, kad kalbėdamiesi žmonės gali bendrauti, išsakyti savo norus, pageidavimus, dalintis mintimis, žiniomis.</p> <p>Mokomasi vertinti išgirstą informaciją pagal mokytojo parinktus kriterijus (pvz.: patiko-nepatiko, įdomu-neįdomu, aišku- neaišku, žinoma-nežinoma, ...)</p> <p>Mokinio žodyno (pasyviojo, aktyviojo) gausinimas, parenkant žodžius, kurie reiškia daiktų pavadinimus, veiksmus, požymius ir savybes gausiai panaudojant vaizdines priemones (pagal</p>

<p>Poreikio laisvai, taisyklingai, rišliais sakiniiais reikšti mintis skatinimas.</p>	<p>galimybes natūralių daiktų, nuotraukų, paveikslėlių, informacinių technologijų). Daikto stebėjimas, lietimasis, jo dalių, savybių, paskirties aptarimas, demonstravimas (pagal galimybes). Vėliau rodomas mokomą žodį iliustruojantis žaizdas, nuotrauka, paveikslėlis. Naujų žodžių vartojimas įtvirtinamas parodant reikiamą daiktą, veiksmą, ypatybę tarp kitų, pakartojant žodį, motyvuotai juos pakartojant (Tu valgysi obuolį ar apelsiną? Tu stovi ar sėdi? Mašina yra mėlyna ar raudona?). Atsakant į klausimą, sakomas naujas žodis. Supažindinimas su žinomų žodžių sinonimais ir antonimais. Priešingos reikšmės žodžių mokymasis pateikiant sakiniuose, žodžių junginiuose (dieną šviesu, o naktį...). Nebaigtų sakinių užbaigimo pratybos. Supažindinimas su apibendrinančiomis sąvokomis. Mokymasis parinkti apibendrinamąjį žodį arba jį pasakius išvardinti konkrečius daiktus, sudėti daiktus, paveikslėlius. Mokymasis sudaryti mažišnius, priesaginius, priešdėlinius, sudurtinius žodžius, jų tinkamas vartojimas. Mokomasi atkartojant pagal analogijas (didelis - stalas, mažas - staliukas, didelis - ratas, mažas - ...), išstariant žodžio dalis, kurias belieka tik sujungti (su – siūti). Mokomasi sudarytus vedinius vartoti sakiniuose, patikslinama vedinio reikšmė aptariant, demonstruojant daiktą, veiksmą. Mokymasis padaryti vedinį iš sakinių ar žodžių junginio, kuris iš dalies apibūdina situaciją (Beržai auga beržyne, o eglės?). Mokymasis kaityti žinomus žodžius skaičiais, linksniais, giminėmis ir laikais. Žodžių derinimas skaičiais, gimine, linksniais. Įtvirtinimas organizuojamas specialiomis pratybomis (parenkant tinkamą žodį iš pateiktų žodžių, savarankiškai parenkant,...). Mokomasi suprasti ir vartoti prielinksnius (ant, po, į, iš, už), sunkiau suprantamus (šalia, prie, virš, tarp), erdvinius santykius žyminčius prievaismiais (kairėje, dešinėje, viduryje, aukštai, ...). Mokomasi įtvirtinti, vartoti naujus žodžius, žodžių junginius įvairiose kalbinėse situacijose.</p>
<p>Patirtų, matytų įvykių supratimas ir pasakojimas.</p> <p>Girdėtų tekstų pasakojimas.</p>	<p>Taisyklingos ir rišlios kalbos ugdymas, pasakojant apie tai, ką mato ar girdi, matė ar girdėjo, jaučia ar jautė, apie patirtus įspūdžius, įtvirtinant žodžius, posakius, išgirstus kitų veiklų užsiėmimuose. Situacijų kūrimas ir modeliavimas, kurios sukurtų kalbėjimo poreikį. Mokymasis pristatyti save, papasakoti apie save, savo šeimą, artimą aplinką. Skatinimas, mokymasis kalbėti su kitais tiesiogiai, telefonu, naudojantis informacinėmis technologijomis. Mokomasi formuluoti prašymą, klausimą, atsakymą. Pratinamasi kitiems kalbėti apie tai, ką veikia, ko nori ir kt. Mokymasis atkartoti, deklamuoti trumpus eilėraščius, skaičiuotes.</p>

	<p>Mokomasi pasakoti apie daiktą, reiškini, patirtą įvykį, atliktą darbą naudojant konkrečius daiktus, elementarius siužetinius paveikslėlius, sukuriant situacijas.</p> <p>Mokomasi paaiškinti, kaip naudoti daiktą, įrankį, žaidimo taisykles ir kita, atpasakoti matytus ar girdėtus per įvairias skaitmenines laikmenas (TV, DVD, CD) filmukus, pasakas, istorijas, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Pateikiami papildomi klausimai, užuominos, vaizdinė pagalba.</p> <p>Mokomasi kalbėti keičiant balso stiprumą, garsumą, intonacijas.</p> <p>Mokymasis dainuoti daineles.</p>
Skaitymas ir rašymas	
<p>Sudominimas knygomis. Dėmesio sutelkimo į knygą formavimas.</p>	<p>Apsilankymai bibliotekoje, knygyne, susipažinimas su vaikiškėmis knygelėmis. Mokymasis tinkamai elgtis su knyga. Vaikiškų knygelėlių vartymas. Stebėjimas, kaip tai daro mokytojas. Knygos lapų (storų, plonų) vartymas mokytojui padedant, o vėliau savarankiškai.</p> <p>Mokomasi orientuotis knygoje ir knygos puslapyje: rasti ir parodyti puslapyje esantį paveikslėlį, iliustracijų detales, tarp knygos lapų paslėptus daiktus (nuotrauką, paveiksluką, knygos skirtuką), susirasti reikiamą tekstą, pratimą, iliustraciją ir kt.</p>
<p>Susipažinimas su lietuvių kalbos garsais ir jų ženklais – raidėmis.</p> <p>Didžiųjų ir mažųjų raidžių atpažinimas, įvardijimas.</p> <p>Pradinių skaitymo įgūdžių formavimas.</p> <p>Skiemenų, žodžių, sakinių skaitymas.</p>	<p>Įvairių praktinių veiklų, padedančių įsiminti spausdintinių raidžių grafinį vaizdą, organizavimas (lankstymas iš vielos, siūlų, dėliojimas iš pagaliukų, sagų, mozaikos detalių, rašymas sniege, smėlyje, ant šviesos stalo, iliustravimas savo kūnu ir pan.).</p> <p>Mokymasis skirti pirmąją savo vardo raidę kitų tarpe, ją įsiminti ir įvardyti. Vėliau įsidėmėti kitas vardo raides, atliekant įvairias žaidybinio pobūdžio užduotis (pvz.: piešti, spalvinti raides, apvedžioti jų trafaretus, konstruoti iš lego detalių ir pan.).</p> <p>Mokomasi atpažinti didžiąsias ir mažąsias spausdintines raides pagal skaitymo pradžiamokslyje nurodytą eiliškumą: A, M, O, L, È, S, P, R, V, Š, N, Ū, U, Ž, K, Y, T, I, E, B, D, G, Z.</p> <p>Mokymasis garsą susieti su atitinkama raide.</p> <p>Mokinius, kuriems sunkiai sekasi išmokti skaityti, tikslinga mokyti atpažinti ir skaityti tik didžiąsias spausdintines raides.</p> <p>Skaitymo mokymas mokiniui tinkamiausiu būdu (paraidinis, skiemeninis, multisensorinis, visuminis ir kt.).</p> <p>Mokymas skaityti laikantis nuoseklumo:</p>

<p>Trumpų grožinių ir negrožinių kūrinų (ar jų dalies), parinktų pagal mokinių skaitymo ir suvokimo galimybes, skaitymas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - uždaras skiemuo (am, op, oš...); - atviras skiemuo (ma, ko, va ...); - dviskiemeniai trijų raidžių žodžiai (Alė, ošė, arė ...); - uždaras trijų raidžių skiemuo (man, kas, ras); - dviskiemeniai atvirų skiemenų žodžiai (lova, rasa, katė ...); - triskiemeniai atvirų skiemenų žodžiai (vasara, dovana ...); - dviskiemeniai žodžiai, kai vienas skiemuo atviras, kitas uždaras (namas, kotas, ratas, varna, kalba); - sudėtingesnės garsinės skiemeninės struktūros žodžiai (parenkami atsižvelgiant į mokinio gebėjimus). <p>Mokomasi skaityti ne tik iš vadovėlio, bet ir iš autentiškos bei ją imituojančios aplinkos. Mokymasis panaudojant skiemenų, žodžių, sakinių korteles.</p> <p>Iškabų, televizijos programų, skelbimų, antraščių, etikečių, knygų pavadinimų, instrukcijų skaitymas. Sakinių, trumpų eilėraščių, tekstų skaitymas. Skaitymas garsiai, vėliau mokymasis skaityti pašnibždomis, tyliai.</p> <p>Skatinimas vizualiai įsidėmėti ir atpažinti reikalingiausius žodžius, jei mokiniai nekalba.</p> <p>Skaitymo sąmoningumo įvertinimas (atsakymai į pateiktus klausimus, paveikslėlių atrinkimas, įvykių sekos pratęsimas, veikėjų išvardijimas ir kt.).</p> <p>Mokymasis skirti sakinio ribas: sakinytis prasideda didžiąja raide, sakinio pabaigoje gali būti taškas, šauktukas, klaustukas. Skatinimas intonuoti skaitomus sakinius, skaitomą tekstą (pagal galimybes).</p> <p>Spausdintinio ir rašytinio teksto skyrimas, lyginant įvairius tekstus, aptariant jų vartojimo skirtumus.</p> <p>Reikiamos informacijos radimas tekste (žodinės, vizualinės). IKT panaudojimas skaitymo įgūdžiams formuoti ir tobulinti.</p>
<p>Elementariausių žinių apie save žodžiu ir raštu pateikimas.</p>	<p>Svarbiausių žinių apie save (vardo, pavardės, adreso, svarbiausių gyvenimo faktų, reikalingų įvairiems blankams, anketoms užpildyti) pateikimas žodžiu (raštu). Mokymasis atpažinti ir nurašyti/rašyti savo vardą, pavardę, adresą, mokyklos, gatvės, miesto, kaimo pavadinimus.</p>
<p>Sudominimas rašymo procesu, rašymo priemonėmis.</p>	<p>Stebėjimas, kaip rašo, piešia raides, apvedžioja kontūrinius piešinius mokytojas. Skatinimas kopijuoti mokytojo atliekamą veiklą, spontaniškai „rašyti“ (tai, kas mokiniui patinka, ką jis geba, pvz.: vertikalių ir horizontalių linijų braukymas, įvairios spontaniškos keverzonės ir pan.). Sudaryti sąlygas išbandyti įvairias rašymo priemones: spalvotus pieštukus, vaškines kreideles, flomasterius, teptuką,</p>

	kreidą ir kt.). Rašymas ant įvairių paviršių: popieriaus lape, klasės lentoje, sniege, smėlyje, ant šviesos stalo (molberto), interaktyvioje lentoje ir kt.
<p>Orientacijos plokštumoje, rašymo sąsiuvinyje lavinimas.</p> <p>Įvairiausių veiksmų atlikimas rankomis.</p> <p>Daiktų struktūros analizavimas, įvairių grafinių formų skyrimas.</p>	<p>Instrukcijų orientacijai popieriaus, sąsiuvinio lape vykdymas (daiktų dėliojimas kairėje, dešinėje, viduryje, viršuje, apačioje naudojant pažymėtas zonas, atraminius taškus ir kt.).</p> <p>Smulkiosios motorikos lavinimo pratimai, padedantys parengti rankos pirštus ir riešą rašymui (pvz.: žaidimas „Pirštukai sveikinasi“ (pasisveikina nykštys su nykščiu, smilius su smiliumi ir t. t.); suglausti delnus, spausti pirštų pagalvėles ir spyruokliuoti; suglausti delnus, sunerti pirštus ir spausti juos; sugniaužti pirštus į kumštį, ištiesti nykščius, vėl prispausti („kalti vinį“) ir kt.).</p> <p>Smulkiosios motorikos lavinimas atliekant įvairias žaidybinio pobūdžio užduotis: piešimas, spalvinimas, lipdymas, virvučių varstymas į skylutes, konstravimas (lego), karolių vėrimas ant virvutės, mozaikų dėliojimas, įvairaus dydžio akmenukų, pupų, žirnių, kruopų surinkimas į dėžutes, siūlų vyniojimas į kamuoliukus, ornamentų dėliojimas iš pagaliukų ir kt.</p> <p>Artimos aplinkos daiktų atpažinimas kontūrinuose piešiniuose. Daiktų kontūrų dėliojimas iš pagaliukų pagal pavyzdį.</p> <p>Didelių (vėliau mažų) kištukų kaišiojimas į skylutes įvairiomis kryptimis: iš kairės į dešinę, iš viršaus į apačią, vėliausiai apskritimu.</p> <p>Įvairių grafinių formų skyrimas, stebint ir analizuojant ornamentus, konstruktorius, dėliones.</p>
<p>Linijų brėžimas, raidžių apvedžiojimas, raidžių elementų rašymas.</p>	<p>Mokymasis rašyti pieštuku, vėliau rašikliu.</p> <p>Mokymasis taisyklingai laikyti pieštuką. Tiesių linijų piešimas: iš viršaus į apačią, iš kairės į dešinę.</p> <p>Mokymasis piešti sraiges prieš laikrodžio rodyklę, vėliau pagal laikrodžio rodyklę.</p> <p>Paprasčiausių figūrų trafaretų apvedžiojimas, jų užštrichavimas ar nuspalvinimas. Įvairių raidžių kontūrų apvedžiojimas, spalvinimas, neakcentuojant raidės pavadinimo, ją žyminčio garso. Raidžių aplikavimas, konstravimas, spalvinimas, štapavimas, lipdymas, piešimas ore, smėlyje, vaizdavimas kūnu ir kt.</p> <p>Raidžių elementų rašymas.</p>
<p>Taisyklingas rašytinių lietuvių kalbos abėcėlės raidžių rašymas ir jungimas su kitomis raidėmis (pagal mokinių galias).</p> <p>Skiemenų, žodžių, sakinių, teksto dalies</p>	<p>Spausdintinio ir rašytinio ženklo, spausdintinės ir rašytinės raidės santykio įtvirtinimas.</p> <p>Pirmųjų rašymo įgūdžių formavimas kompleksiskai su raidžių, skiemenų, žodžių analize ir mokymu orientuotis sąsiuvinio puslapyje laikantis tam tikros tvarkos.</p> <p>Raidžių rašymas apvedžiojant, pagal pavyzdį, savarankiškai.</p>

<p>nurašymas.</p> <p>Rašymas diktuojant (raidžių, skiemenų, žodžių, sakinių).</p> <p>Elementarių rašybos taisyklių mokymasis ir taikymas (pagal mokinių galias).</p> <p>Proginių sveikinimų ir linkėjimų rašymas (pagal mokinių galias).</p> <p>Adreso ant voko, atviruko rašymas.</p>	<p>Mokymasis naudotis atramine medžiaga (spausdintinių ir rašytinių raidžių kortele).</p> <p>Kai mokiniui nesiseka nurašyti rašytinėmis raidėmis, tikslinga mokyti rašyti spausdintinėmis didžiosiomis raidėmis.</p> <p>Skatinimas rašyti reguliariai, sistemingai, laikantis higienos reikalavimų (taisyklingai ir tvarkingai rašyti raides, jas jungti į skiemenis, skiemenis - į žodžius, žodžius - į sakinius, sakinius – į tekstą).</p> <p>Nurašymo pratimai (pagal galias – rašytinėmis arba spausdintinėmis didžiosiomis raidėmis).</p> <p>Raidžių diktantai. Skiemenų, žodžių garsinės analizės pratybos, sukuriant įvairias žaidybines situacijas. Rašymas diktuojant, palaiptui sunkinant diktuojamą tekstą (laikytis nuoseklumo, nurodyto mokant skaityti).</p> <p>Mokymasis sakinio skyrybos: prasideda didžiąja raide, o baigiasi tašku, klaustuku, šauktuku.</p> <p>Spalvinio kodo panaudojimas (didžioji raidė ir skyrybos ženklai sakinio gale paryškunami pasirinkta spalva).</p> <p>Mokymasis rašyti žodžius, prasidedančius didžiąja raide (vardai, pavardės, miestų pavadinimai ir kt.).</p> <p>Mokymasis rašyti žodžius, atsakančius į klausimus ką? (vns.), ko? (dgs.), kur? (vns.) ir kt.</p> <p>Paveikslėlių, iliustracijų, analogiškų pavyzdžių panaudojimas. Praleistų raidžių įrašymas.</p> <p>Teksto kūrimas pagal galimybes, naudojantis atramine medžiaga, mokytojo pagalba.</p> <p>IKT panaudojimas rašymo įgūdžiams formuoti ir tobulinti.</p>
<p>Skaitymas ir rašymas panaudojant IKT.</p>	<p>Raidžių, skiemenų, žodžių, teksto rinkimas kompiuteriu, pateikus vaizdžiai arba diktuojant.</p> <p>Mokymasis rinkti asmens duomenis (vardą, pavardę, adresą, ...), formatuoti tekstą, patikrinti klaidas.</p> <p>Mokomųjų kompiuterinių ugdymo programų, skirtų skaitymo ir rašymo mokymui, panaudojimas.</p>
<p>Komunikavimo galimybės naudojant IKT.</p>	<p>Mokymasis naudotis elektroniniu paštu, mobiliaisiais telefonais: parašyti žinutę, elektroninį laišką, perskaityti gautą žinutę ar laišką, atsakyti ir pan.</p>
<p>Reikiamos informacijos radimas naudojant IKT.</p>	<p>Supažindinimas su naujausiomis informacinėmis technologijomis, jų naudojimo galimybėmis.</p> <p>Informacijos internete paieška ir jos apdorojimas padedant mokytojui.</p>

LITERATŪRA

1. Ališauskas A. Vaikų raidos ypatingumų ir specialiųjų ugdymo(si) poreikių įvertinimas. Šiaulių universiteto leidykla, 2002.
2. Ambrukaitis J. Lietuvių kalbos mokymas pagalbinės mokyklos II–IV klasėje. Kaunas: Šviesa, 1991.
3. Ambrukaitis J. Lietuvių kalbos specialioji didaktika. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2000.
4. Ambrukaitis J. Vaikų, turinčių mokymosi sunkumų, gimtosios kalbos ugdymas I klasėje. Šiauliai: Lucilijus, 2000.
5. Ambrukaitis J. Žemų intelektinių gebėjimų mokinių kalbinis ugdymas pagal adaptuotą bendrąją programą. Šiauliai: Lucilijus, 2013.
6. Dudzinskienė R., Kišonienė R., Luneckienė A., Žičkienė D. Į pagalbą mokytojui ir mokyklai. Vilnius, 2008
7. Giedrienė R., Monkevičienė O. Kodėl nemiela mokykla? Vadovas mokytojams, dirbantiems su mokymosi sunkumų turinčiais vaikais. Vilnius, 1995.
8. Inovatyvių mokymo metodų ir IKT taikymas. Metodinė priemonė pradinė klasių mokytojams, I knyga. Vilnius, 2007.
9. Inovatyvių mokymo metodų ir IKT taikymas. Metodinė priemonė specialiojo ugdymo pedagogams ir pradinė klasių mokytojams, II knyga. Vilnius, 2007.
10. Ivoškuvienė R., Mamonienė Z., Pečiulienė O., Suveizdienė V. Ikimokyklinio amžiaus vaikų žymiai ir vidutiniškai neišsivysčiusios kalbos ugdymas. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 1997.
11. Kaffemanas R. Mąstymo psichologija. Šiaulių universiteto leidykla, 2001.
12. Kielaitė R. Kartu įveikime mokymosi sunkumus. Šiauliai: Lucilijus, 2013.
13. Kišonienė R., Dudzinskienė R. Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymo(si) poreikių, ugdymo turinio individualizavimas. Vilnius, 2007.
14. Neišplėtotos kalbos ugdymas. Autorių kolektyvas. Kaunas: Šviesa, 2001.

15. Padėkime vaikams mokytis. Metodinės rekomendacijos mokytojams ir švietimo pagalbos teikėjams. Vilnius, 2013.
16. Pagrindinio ugdymo bendrųjų programų pritaikymo rekomendacijos specialiųjų poreikių žemų ir labai žemų intelektinių gebėjimų mokinių ugdymui. Vilnius, 2010.
17. Pradinio ugdymo bendrųjų programų pritaikymo rekomendacijos specialiųjų ugdymo (-si) poreikių mokinių kalbiniam, matematiniam ir socialiniam bei gamtamoksliniam ugdymui. Vilnius, 2009 .
18. Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų pritaikymo rekomendacijos specialiųjų poreikių mokinių, turinčių vidutinį, žymų ir labai žymų intelekto sutrikimą, ugdymui. Vilnius, 2009.
19. Specialiosios mokyklos pereinamojo laikotarpio ugdymo programų metodinės rekomendacijos V-X klasės. Vilnius, 1998.
20. Specialiųjų mokyklų pradinių klasių programos. Vilnius, 1996.
21. Specialiosios mokyklos programos. Vidutinio ir žymaus protinio atsilikimo vaikų ugdymas I–IV klasei. Vilnius: Leidybos centras, 1996.
22. Specialiosios mokyklos programos. Vidutinio ir žymaus protinio atsilikimo vaikų ugdymas V–X klasei. Vilnius: Leidybos centras. 1998.
23. Specialiųjų poreikių vaikai / Sudaryt. J. Ambrukaitis. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 1998.
24. Vidutinio ir žymaus protinio atsilikimo vaikų ir jaunuolių mokymo gairės / Sudaryt. V. Gevorgianienė. Vilnius: Leidybos centras, 1994.

Internetinės priegigos:

1. Lietuvių kalbos pradinio ugdymo bendroji programa. Patvirtinta LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymu 2016 m. sausio 25 d. Nr. V- 46 <http://www.ignalinospmmmc.lt/data/documents/Pradinio-ugdymo-lietuviu-kalbos-programa.pdf>
2. Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo bendroji programa. Patvirtinta LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymu 2016 m. sausio 25 d. Nr. V- 46 <http://www.ignalinospmmmc.lt/data/documents/LIETUVIU-KALBOS-IR-LITERATUROS-PAGRINDINIO-UGDYMO-BENDROJI-PROGRAMA-2016.pdf>
3. Kaffemanienė I., Čegyte D. Vidutiniškai ir žymiai sutrikusio intelekto vaikų bendravimo gebėjimų ugdymas.

<http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2006~1367154619410/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>

4. Gevorgianienė V. Vidutiniškai sutrikusio intelekto mokinių ugdymo kryptys: ką tai reiškia ir kodėl tai svarbu?

<http://www.sppc.lt/index.php?951646891>

5. Stankutė A. Nežymiai sutrikusio intelekto vaikų ugdymosi ypatumai.

http://kristianawebly.weebly.com/uploads/1/8/5/2/18524958/nezymiai_sutrikusio_intelektu_mokiniai.pdf

6. Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija. Patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. XII-745.

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b1fb6cc089d911e397b5c02d3197f382>

7. 2015-2016 ir 2016-2017 mokslo metų pradinio ugdymo programos bendrasis ugdymo planas. Patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gegužės 6 d. įsakymu Nr. V-459.

<http://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/Pradinio%20Bup%202015-2017%20m.pdf>

8. 2015-2016 ir 2016-2017 mokslo metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrieji ugdymo planai. Patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gegužės 6 d. įsakymu Nr. V-457.

<http://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/Bendrieji%20ugdymo%20planai.pdf>